

CHILE BULLETINEN

Nummer 4/5 1978

Årgång 6

Pris 5 kr

Chilebulletinens
utsända
rapporterar:

**MOT-
STÅNDET
STÄRKS!**

VENTURELLI

CHILEBULLETTINEN

Prenumerationspris för 7 nummer fram-
at 25 kr. Stodtprenumeration: 50 kr. Be-
talt på pg 504 RA 6. Chilebulletinen
Anges från och med vilket nummer pre-
numerationen skall börja. Adressändring-
ar skickas till Chilebulletinen, Språkför-
kullsgatan 19 A, 411 23 Göteborg.

Chilebulletinens adress: Box 5220 -
102 45 Stockholm.
Besöksadress: Grev Turegatan 15, 1 tr.
Telefon: 08-61 88 41.
Ansvarig utgivare: Lars Andersson
Redaktionssekreterare: Mats Nörklit
Pressläggningsdatum: 20 augusti 1978

CHILE KOMMITTÉN
Adress: Box 622, 101 28 Stockholm
Telefon: 08 21 27 23
Chilekommittén bildades som solidari-
tetsorganisation i december 1971. Efter
militärkuppen i Chile den 11 september
1973 är Chilekommittén i Sverige en del
av den internationella solidaritetsrörel-
sen för motståndskampen i Chile.

Chilekommitténs målsättning är att
politiskt och materiellt stödja motstånd-
skampen i Chile samt att sprida lärdomar
om den chilenska arbetarklassens kamp
före och efter militärkuppen. Chilekom-
mitténs insamlade medel går oavkortat
till motståndskampen inne i Chile. Chile-
kommittén är politiskt obunden
och tillåter olika politiska riktningar och
tendenser att komma till uttryck. Samma
tendenser inte går emot kommitténs
plattform.

Chilekommittén arbetar efter följande
nya huvudparoller:

BRUKA IMPERIALISMEN!
STÖD MOTSTÅNDET! BOKOTA
Diktaturen!
FRÅN DE POLITISKA LÅGARNAS
STÖD DET CHILENSKA FOLKETS
KAMP MOT FASCISM! FÖR SOLIDARI-
TISM!

Medlemmar i Chilekommittén kan per-
soner men inte organisationer bli som
arbetar i enlighet med organisationens
stadgar och utarbeta dessa samt betala
medlemsavgift.

Det fördras också att man under två
månaders tid aktivt arbetar i en lokal
kommitté och därefter väljs in på lokal-
kommitténs medlemmar.

Personer som stödjer Chilekommitténs
arbetsättningar men inte aktivt deltar
i dess arbete kan teckna stödmedlemskap.

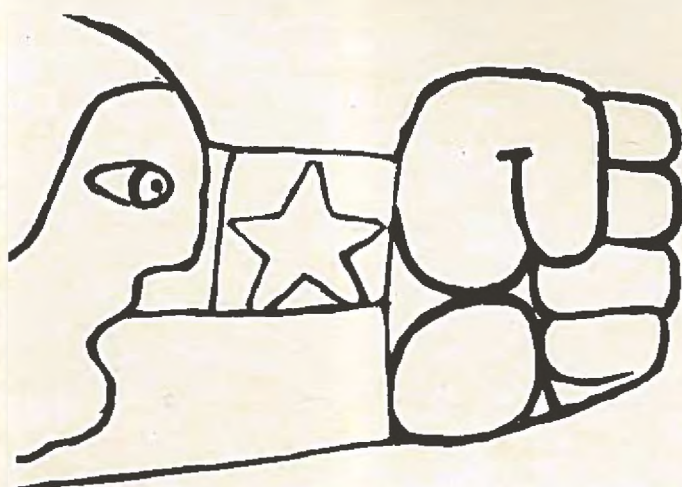
Chilekommitténs kansli ger närmare
upplysningar och sätter dig i förbindelse
med närmaste lokalkommitté!

I Sverige finns Chilekommittén på följande orter:

Ålängs, Arvika, Boden, Bollnäs, Bor-
länge, Eksjö, Enköping, Eskilstuna, Es-
löv, Fagersta, Falun, Filipstad, Flen,
Kärneholm, Gislaved, Gävle, Göteborg,
Halmstad, Helsingborg, Hultsfred-Vim-
merby, Häländsbruk, Hällefors, Jönköp-
ing, Karlskrona, Karlstad, Kramfors,
Kristianstad, Kristinehamn, Kävlinge,
Köping, Landskrona, Länköpning, Ljus-
dal, Ludvika, Luleå, Lund, Lyckebo,
Malmberget, Malmö, Motala, Mörkö,
Motala, Norehammar, Norrköping, Ny-
bro, Nyköping-Oxelösund, Nydalshamm,
Nås, Oskarshamn, Perstorp, Rättvik,
Skellefteå, Sundsvall, Söderåller, Umeå,
Uppsala, Varberg, Vidsjö, Västerås,
Västernorrland, Västmanland, Örebro,
Östergötland, Östern, Östersund
I Stockholm: Box 38 Lokalkommittén
Tryck: Helsingborg, Göteborg 1978

STÖDMOTSTÅNDSKAMPEN I CHILE!
Postgiro 65 39 28 - 2

i detta nummer ÖKAT STÖD ÅT MOTSTÅNDET!

Den 11 september upp-
märksammar vi åter års-
dagen av den blodiga kontra-
revolution som förde Pino-
chets gorilladiktatur till mak-
ten i Chile. Denna gång har
fem år gått sen Allendetidens
ljusa drömmar och entusiasm
brädstörtat krossades och ett
nytt sorgkantat blad i det chi-
lenska folkets historia började
skrivas - ett blad besudlat av
förtvivlan, mord och terror.

● Får ej glömmas

Den 11 september har för
den internationella solidari-
tetsrörelsen varit den dag
kring vilken aktiviteterna in-
tensifierats genom omfattan-
de kampanjer över hela värld-
den.

I Sverige har varje år kam-
panjer med olika tema mobi-
liserat solidaritetsrörelsen
med möten, demonstrationer
och andra solidaritetsyttring-
ar över hela landet. Längst fler
än Chilekommitténs med-
lemmar har deltagit.

Dessa kampanjer har etsat
fast budskapet - **CHILE
FÅR INTE GLÖMMAS -
ÖKAT STÖD TILL MOT-
STÅNDSKAMPEN!**

Nu fem år efter kuppen
tvingas vi att med omätlig
sorg konstatera att terror-
våldet i Chile lyckats bestå
under så lång tid. Men en rad
händelser under det senaste å-
ret gör ändå att vi i allt mör-
ker nu äntligen kan se flera
strimmar av ljus. Motstånds-

kampen lever och förgrenar
sig till ett alltmer finmaskigt
nät av opposition. I detta
nummer beskriver vi en del av
dessa nya och framförallt
öppnare kampformer som ba-
ra för ett år sedan var otänk-
bara.

● Juntan försvagas

Vi beskriver också juntans
internationella isolering, dess
problem med grannländerna,
påtryckningarna från USA
och splittringen inom den chi-
lenska borgarklassen - en
splittring som alltmer urgrö-
per de skikt som juntan bygger
sin makt på. T.o.m. jun-
tan själv och krigsmakten har
nu splittrats och helt nyligen
blivit föremål för ombildning.

När juntageneralerna drar
på sig sina paraduniformer
den 11 september för att på
sitt sätt fira 5-årsdagen av
sitt blodsbesudlade terrorvål-
de så vet vi att detta sker i ett
läge där juntan är svagare och
står inför större problem än
någonsin. Dett har helt up-
penbart ökat utrymmet för
motståndet.

När nu allt fler dras med i
kampen och motståndet når
öppnare former ökar betydelsen
av den internationella so-
lidariteten. Samtidigt kom-
mer situationen i Chile nu
mer än någonsin att vara mot-
taglig för de solidaritetsyttring-
ingar som kommer att ske
runt om i världen under sep-
tember månad.

Motståndskampen som fort-
farande arbetar under mycket
svåra och i huvudsak under-
jordiska former har nu gått in
i en fas där betydelsen av det
materiella stödet ökar. Därför
är det viktigt att insamlings-
arbetet intensifieras.

Chilekommittén kommer
under hela september att ar-
beta med att kraftigt förbättra
insamlingsresultaten och
att göra insamlingen mera
känd bland allmänheten, på
arbetsplatser och inom andra
organisationer. På nästa sida
presenterar vi utförligare hur
insamlingen fungerar och vad
pengarna går till.

● Mer information

Den borgeliga pressen som i
hög grad lever på sensations-
skriverier, har under de senaste
åren skrivit allt mindre om
Chile. Motståndskampen i
Chile utvecklas långsamt och
tålmodigt och skapar idag in-
te den typ av sensationella
händelser som intresserar
massmedia. Därför är det stor
risk att kunskaperna om det
som pågår i Chile minskar, att
juntans grymheter faller i
glömska och solidariteten
tunnas ut.

Därför är septemberkam-
panjens tema också att öka
vår information om läget i
Chile och motståndskampens
villkor och utveckling.

Detta nummer är således
starkt koncentrerat på det ak-
tuella läget i Chile och försö-
ker analysera läget i Chile och
motståndets villkor. Denna
information kommer att
kompletteras med hundratals
apellmöten, informationsmö-
ten, insändare och tusentals
flygblad över hela landet.

**CHILE FÅR INTE GLÖM-
MAS - ÖKAT STÖD TILL
MOTSTÅNDSKAMPEN!**

Tag kontakt med närmaste
Chilekommitté och delta i
vårt arbete under september!

Lars Andersson

• septemberkampanjen •

Chilekommittén har alltsedan starten 1973 satsat särskilt hårt på informations- och insamlingsarbete under kampanjen i september (den månad militären tog makten i Chile). Mellan september 1973 och september 1978 har vi samlat in ca 1.700.000 kronor.

Av de pengar Chilekommittén samlar in går hälften till de chilenska vänsterpartierna och hälften till konkreta projekt.

Vänsterpartierna i Chile har tagit på sig uppgiften att kämpa för befrielse, demokrati och socialism. Många av dem saknar helt medel för att finansiera sin verksamhet. I Chile finns det inget utrymme för höga medlemsavgifter eller insamlingar. Därför är vårt materiella stöd till partierna av stor betydelse.

Med konkreta projekt menar vi klart avgränsade projekt av olika slag som t.ex. stöd till fackföreningar, folkmatsalar, verkstäder, jordbrukskooperativ o.s.v.

Under årets septemberkampanj samlar vi in till följande projekt:

- Arbetet för de försvunna politiska fångarna
- Motståndskommittéer
- Organisering av solidaritetsrörelser i slumområden

**STÖD DEN CHILENSKA MOTSTÅNDSRÖRELSEN!
STÖD CHILEKOMMITTENS INSAMLING!
POSTGIRO 65 39 28 - 2**

lästips

Studieboken om Kuba

Att det går att kämpa sig ur underutvecklingen är Kuba ett exempel på. I dag är det ett land med en utveckling utan motstycke i Latinamerika.

Om denna utveckling handlar *Studieboken om Kuba*, framställd av *Svensk-Kubanska föreningen*.

Boken vill ge svar på frågan: Vad är socialismen på Kuba? Den är närmast utformad för studiecirkel (har t.ex. en studiehandledning) men kan också användas som vanlig lärobok eller för enskild läsning.

Latinamerikas börda

är titeln på en bok av den danske latinamerikakännaren *Jens Lohman*. Boken har översatts till svenska och ges ut av *Chilekommittén* i samarbete med *Unga Filosofers förlag*. Det är en aktuell och översiktlig framställning, som lägger huvudvikten på de latinamerikanska samhällenas historiska utveckling, på de ekonomiska förhållandena och på klassstrukturen.

Boken är lämplig som studiematerial för grundcirkel om Latinamerika och har därför kompletterats med en studiehandledning för att underlätta ett gemensamt gruppstudium.

Trots sitt anspråkslösa format är det en bok som kan vara av intresse för alla, som vill få ett hum om underutvecklingen och dess orsaker i Latinamerika.

Litteratur om Latinamerika - nytt udvalg

Jens Lohman står också bakom denna danska bibliografi, utgiven i år av *Mellem-folkeligt Samvirke*. Den redovisar ett kommenterat urval av de senaste årens latinamerikalitteratur, framförallt den skandinaviska.

Boken är uppdelad på ämnesområden som historia, politik, ekonomi, samhällsförhållanden, kultur, konst, litteratur etc. Urvalet är närmast avsett för studerande och andra intresserade som önskar fördjupa sina elementära kunskaper om latinamerikanska förhållanden.

Afrika bulletinen

nr 43 (4/78) finns nu ute och innehåller bl.a.:

Sydafrika - Israel: allt intimare band.

Sydafrikas squatters får sina hem jämnade med marken.

Zimbabwe - rapport från flyktingläger

Kenya - en bakgrundsskildring

Därtill ett utdrag ur Alex la Gumas bok »In the fog of the season end». I avsnittet skildras en underjordisk flygbladsaktion.

Prenumerera: 24 kr/6 nr (stödprenum. 50 kr.) sätts in på postgiro 13 69 00 - 8.

FLYKTING SPELET

Spelas lämpligen med tärning och knappar. Innan du börjar spelet ska du göra ett val. Du får välja mellan att starta som s.k. spontanflykting eller som kvotflykting, utplockad av svenska myndigheter. Vill du satsa på att bli kvotflykting måste du på dina tre första slag nå en total poängsumma av minst 16. Gör du det får du starta på nr 79. Missar du får du börja från Start. Väljer du att bli spontan flykting börjar du spelet från start som vanligt. LYCKA TILL!

START.
Arlanda.

1 2 3 4 5 6 7 8

4. Passpolisen är trött och sur – klockan är tolv på natten. Vänta två kast!

11. Polisen vill avvisa dig tillbaka till ditt hemland. Börja om från start!

12. Chilqkommitténs representant och en advokat möter dig på Arlanda. Polisen vill avvisa dig men advokaten begär inhibition av beslutet hos Invandrarverket (SIV). Vänta tills du slår en sexa!

21 20 19 18 17 16

22 19 Polisen kommer på att du har stannat två dagar i Frankrike. Du skickas tillbaka dit eftersom du borde ha begärt asyl. Gå tillbaks till »Start» och vänta till du slår en sexa!

24 SIV säger ja till att du får komma in i Sverige. Gå fram till nummer 30!

30. Du ansöker om arbets och uppehållstillstånd. Vänta tre kast medan polisen utreder ditt fall!

25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35

15. Polisen väntar på SIV:s beslut om avvisning eller inte. Du tas i förvar. Vänta två kast!

47

46

45

41

40

38 39

37

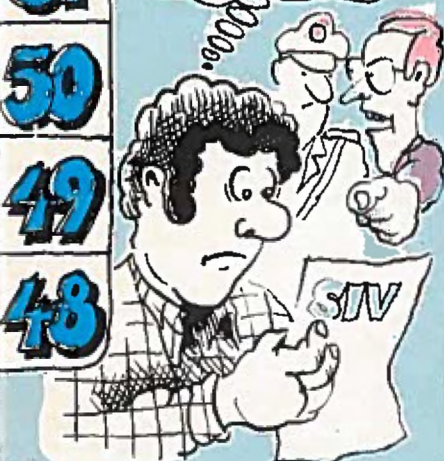
36

35

34. Du skäl för Sverige. ler på du tråde. V

55. Chilekommittén genomför en demonstration för att du ska få stanna i Sverige. Ta fyra steg fram

54 55 56 57

44. SIV säger nej till din ansökan om arbets- och uppehållstillstånd. Samtidigt säger verket att du ska förpassas ur landet. Din advokat överklagar till regeringen. Vänta till du slår en sexa!

40. Handläggaren på SIV är på kurs. Ditt ärende får vänta. Vänta ett kast!

4. Du har varit fängslad, torterad och har lyckats fly. Nu ska klara polisen för att få stanna i Sverige. Ta tre steg fram

3. Du har svaga politiska åsikter och vill få stanna i Sverige. Du litar inte helt på offentliga myndigheter. Vänta ett kast!

58 59 60 61 62 63

61. Regeringen skjuter upp behandlingen av ditt fall. De sliter med laddningen av ett kärnkraftsaggregat. Vänta ett kast!

72 71 70 69 68

79. Du kommer in på en AMU-kurs i svenska. Ta tre steg fram!

78 79 80 81

83. Nu har du bott ett år i Sverige. Du kan ansöka om PUT, Permanent uppehållstillstånd. Vänta två slag till polisutredningen är klar!

89 88 87 86 85

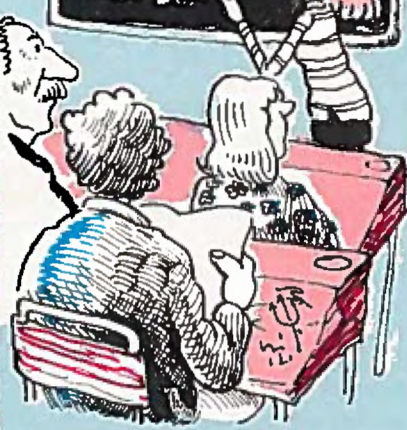
90. 87 Du får PUT. Slå ett extraslag!

91 92 93 94

67. Regeringen låter dig få arbets- och uppehållstillstånd. Slå ett extra slag och fördubbla din siffra!

68. Regeringen säger nej till arbets- och uppehållstillstånd. Du ska förpassas ut ur landet. Gå tillbaka till START!

MAL: Ditt land är befriat. Du kan återvända hem!

94. Efter flera år i Sverige du blir svensk medborgare. Vänta ett slag och tänk efter!

NÄR SPOLA

Situationen i Chile är idag så komplicerad och trycket mot regimen kommer från så många olika håll att det kanske kan vara värt att dela upp det i sina mer uppse-
endeveckande beståndsdelar:

FÖRHÅLLANDET TILL BOLIVIA – HOT OM KRIG

Bolivia förlorade sin land-
rensa mot havet i ett krig
mot Chile för hundra år se-
dan. Sedan dess har förhållan-
det mellan de bägge länderna
varit mycket spänt. Bolivia
har idag ingen egen hamnstad
utan är beroende av Chile för
exporten av sina varor.

President Allende var på väg
att lösa den här frågan i sam-
förstånd med Bolivias dåva-
rande president Torres. Men
båda presidenterna störtades
och mördades. Därefter kom
en tid av närmande mellan go-
rillorna Banzer och Pinochet.

Men Pinochet-regimen visa-
de sig på den här fronten lik-
som på så många andra oför-

mögen till diplomatisk smi-
dighet och lät tiden gå utan
att något hände. Bolivia var
därför tvunget att återigen
frysa förbindelserna med Chi-
le och Banzers fiasko i för-
handlingarna med Chile var
en av orsakerna till att Ban-
zers auktoritet i Bolivia mins-
kade.

För att rädda sin skamfilade
prestige har de bolivianska
militärerna nu gått in i en alli-
ans med militärerna i Peru
som också vill ha tillbaka för-
lorade landområden av Chile.
Bolivia har stöd av USA i sin
kamp för ett utlopp mot ha-
vet.

FÖRHÅLLANDET TILL ARGENTINA – HOT OM KRIG

Under sin första tid vid mak-
ten försökte gorillorna i Ar-
gentina och Chile upprätta ett
nära samarbete. Men det var
bara i kampen mot vänstern
som det samarbetet fungerade.

I flertalet andra frågor har
de bägge fascistregimerna vi-
sat sig oförmögna att dra jämt.
Och nu är man inne i ett sta-
dium av öppen fiendskap där
bägge sidor laddar upp med
trupper och vapen.

Det är knappast troligt att
det blir krig mellan de bägge
länderna – men lika litet som
mellan Chile och Bolivia/Peru

Aldrig tidigare har juntan i Chile varit så isolerad
som nu. Det är nu en fråga om regimen under Pi-
nochet överhuvudtaget kan överleva.

Bland de latinamerikanska staterna finns idag in-
te någon regim som ger Pinochet sitt aktiva stöd.

Alliansen mellan fascistregimerna i södra delen av
Latinamerika är idag ett minne blott. Bolivia har avbru-
tit alla diplomatiska förbindelser med grannlandet och
Videlas Argentina skramlar med vapnen och hotar med
krig om Chile inte medverkar till en lösning av tvisten
om Beagle-kanalen vid de bägge ländernas sydgräns.

Detta sker samtidigt som USA kallar hem sin ambas-
sadör från Santiago och juntan inne i Chile visar allt
tydligare tecken på splittring.

Pinochets utsatta läge kan leda till att han skärper
förtrycket inne i Chile. Men idag är läget i Chile sådant
att ju hårdare maktmedel armén under Pinochet tving-
as tillgripa, ju kortare kommer dansen som plågoandar
och makthavare att bli...

är det uteslutet att det blir ett
sådant.

• Oljan

De två huvudsakliga tviste-
punkterna mellan Chile och
Argentina gäller dispyter om
landområden där det kanske
är möjligt att finna olja. Ar-
gentina måste idag importera
mer än 70 procent av sin olja
och är i desperat behov av
nya energikällor.

Det är troligt att olja finns i
trakterna av Eldslandet där de
bägge länderna sedan länge
grälar om var gränsen egentli-
gen ska gå.

Och nu gör båda länderna
anspråk på ett antal öar kring
Beaglekanalen vid den södra
spetsen av Sydamerika. Ar-
gentina har vägrat att accepte-
ra en engelsk skiljedom som
gav området till Chile.

Inflytelserika militärer i Ar-
gentina har idag stöd av en in-
tensiv presskampanj som me-
nar att det endast är med hjälp
av vapen man kan lösa frågan.
Och att det gäller att agera nu
– när Pinochet-regimen är så
isolerad och inte kan få inter-
nationellt stöd någonstans i-
från.

Chile agerar mycket försik-
tigt i det diplomatiska propa-
gandaspelet – men det är känt
att man har rustat upp längs

gränsen och det är idag för-
bjudet att besöka de delar av
landet som gränsar till det ak-
tuella området.

Även på Antarktis – sydpol-
en – finns stora outnyttjade
råvarutillgångar. Och här tvis-
tar Chile och Argentina om
ett mycket stort område som
i Argentina kanske anses ännu
viktigare än Beaglekanalen.

LETELIERAFFÄREN – ORSAK TILL DIPLO- MATISK BOJKOTT

Den 21 september 1976 dö-
dades den chilenska exilpoliti-
kern *Orlando Letelier* tillsam-
mans med en nordamerikansk
medborgare då den bil de fär-
dades i sprängdes i luften i
Washington, USA.

Nu två år senare har den här
händelsen rullats upp och de
detaljer som nu kommer i da-
gen är så avslöjande för Pino-
chet-regimens metoder att
den gör allt för att ingenting
ska sippra ut.

Men försöken till mörklägg-
ning har varit förgäves.

De fakta som den nordame-
rikanska åklagaren i målet,
Eugene Propper, nu har dragit
fram pekar på att Pinochet
själv är ansvarig för mordet på
Letelier – en ansedd ekonom
och minister under Allende

AS PINOCHET?

• General Gustavo Leigh (i mitten) har gjort sin sista honnör som medlem i Pinochets junta. Men hur länge sitter Pinochet själv?

som hade goda kontakter med Kennedymiljön och de krafter i USA som vill skapa någon slags demokrati i Chile.

Propper fann att det var två exilkubaner som var ansvariga för mordet på Letelier. Dessa hade värvats för attentatet av två agenter i den chilenska säkerhetstjänsten DINA: Michael Townley och den chilenska armékaptenen Fernando Lari-
os.

Dessa båda agenter reste tre gånger in i USA på falska pass som hade skrivits ut av protokollchefen i det chilenska utrikesministeriet, Guillermo Osorio.

Protokollchefen i sin tur hade fått order att utfärda de förfälskade passen av chefen för DINA, arméöversten Manuel Contreras. General Pinochets kanske närmaste medarbetare.

• Tiderna förändras

State Department i Washington underrättade CIA och FBI om närvaron av de två chilenska agenterna redan under förberedelserna till mordet 1976. Men de två nordamerikanska polisorganisationerna gjorde ingenting för att förhindra dådet. Det låg ju helt i

linje med den politik som USA bedrivit under större delen av -70 och -60-talen.

Men tiderna tycks vara en smula förändrade. För regimen i Chile kan inte längre så säkert räknas med USAs bistånd vad man än företar sig.

Pinochet och DINA gjorde ett ödesdigert misstag. DINA-agenten Michael Townley som var en av de två ansvariga för dådet var inte chilensk medborgare. Detta gjorde det möjligt för åklagaren i USA att kräva hans utlämning. Pinochet vägrade först att gå med på kravet om utlämning, men var så småningom tvungen att ge med sig.

Townley — den gamle medarbetaren till CIA under Allendetiden — forslades iväg till USA för att förhöras av Propper och CIA. Men nu som ett vapen i opinionen mot Pinochet. Och där sitter nu Townley i USA och berättar hur Pinochet och hans medarbetare Contreras ville röja Letelier ur vägen.

Man har ännu inte släppt alla detaljer i den här affären, men de nordamerikanska myndigheterna har nu krävt den andre agentens utlämning

och en amerikansk jury har förklarat Manuel Contreras, Pinochets förtrogne, skyldig till mordet på Letelier. Det har nu lett till att chilenska inrikesministeriet tvingats arresteras Contreras.

GENERALEN SOM FÖRSVANN

Den artikulerade imperialismens man i Chile vid kuppen den 11 september var flyggeneralen Gustavo Leigh.

Han var mycket nära lierad med CIA-finansierade grupper som Patria y Libertad. Grupper som sade sig känna för ett neofascistiskt samhällssystem, men vilka upplöstes omedelbart efter kuppen och där ledarna istället sögs in i junta-administrationen.

Nu fem år senare är bilden en annan.

Gustavo Leigh — den gamle höken och juntamedlemmen — har blivit en duva.

Han är fortfarande nordamerikanernas man och han talar för de delar av det nordamerikanska etablissemangen som vill mjuka upp bilden av Chile. En linje som gör att man kan närma sig de chilenska kristdemokraterna och vis-

sa delar av vänstern.

Leigh kräver i början av -78 en snabb återgång till demokratiska förhållanden i Chile. Han kritiserar Pinochet mycket hårt i icke-offentliga sammanhang. Inför den samlade internationella pressen vid en informell sammankomst i april i år kallar han t ex Pinochet för »en maktgalen enväldshärskare». Pinochet ska göras till syndabock. Det är han som bär skulden.

Det är så vissa kretsar vill lösa problemet Chile: man byter ut en förhatlig person mot en annan som representerar samma intressen.

Det är inte där lösningen ligger.

Men medan de härskande i Chile motarbetar varandra så får de demokratiska krafterna i Chile ett ökat svängrum.

När nu Leigh har avskedats av Pinochet upplever vi juntans slutliga sönderfall. Det är idag armén som dominerar situationen i Chile. När ska den göra sig av med Pinochet? Det är en fråga som till och med ställs i chilenska tidningar.

Peter Torbiörnsson

CHILEJUNTANS
EKONOMISKA
MODELL UNDER
FEM ÅR:

Svältpolitik

Fem år efter kuppen i Chile kan vi slå fast:

Juntan har skött sitt uppdrag mycket väl.

De chilenska och internationella storkapitalisterna har fått den ekonomiska politik de ville ha. Juntan har lyckats väl med att öka deras profit på det chilenska folkets bekostnad.

Militären vet hur man skapar svält och arbetslöshet på beställning.

Det ekonomiska folk mord som idag pågår i Chile är lika välplanerat och välorganiserat som det politiska förtrycket. Det vore fel att tro att juntan har »misslyckats» i sin ekonomiska politik.

Det finns misräkningar att peka på – så har t.ex. inflationen fortsatt att vara högre än vad juntan hade hoppats, och de utländska investeringarna har varit betydligt lägre än beräknat – men i övrigt har juntan lyckats ganska bra i sina föresatser.

Juntan har vetat vad den har gjort, och trots vissa felbedömningar har konsekvenserna av den förda politiken blivit de avsedda. Strategerna bakom den ekonomiska politiken har varit högt kvalificerade, USA-utbildade teknokrater. Som rådgivare har juntan haft god hjälp av Internationella Valutafonden, Världsbanken och en rad internatio-

nellt erkända ekonomer med före nobelpristagaren Milton Friedman i spetsen.

Nej, misären i Chile beror inte på att generalerna inte förstår sig på ekonomi. Inte heller är den något övergående ont, en tillfällig följd av några års hård åtstramningspolitik. Problemen är allvarligare än så.

Hela den »chilenska modellen» – som idag även tillämpas i Argentina, Peru m.fl. länder – är i själva verket baserad på extremt låga reallöner och hög arbetslöshet under en lång tid framåt. Så länge de klasser och intressen som Pinochet representerar har makten i Chile kommer folket att fortsätta att svälta.

● Drastisk inkomstomfördelning

Inkomstfördelningen i varje samhälle bestäms i första hand av styrkeförhållandena mellan klasserna. Under Allende-tiden flyttade arbetarklassen och fattigbönderna fram sina positioner och ökade sina inkomster på kapitalisternas och de stora jordägarnas bekostnad. Profiterna var hotade.

Det första målet för Pinochet-juntans ekonomiska politik var att garantera det inhemska och utländska kapitalet goda vinster. Militärkuppen genomfördes på uppdrag av den chilenska borgarklassen och imperialismen, och syftet med juntans »åtstramningspolitik» var att åstadkomma en kraftig omfördelning av inkomster till arbetarklassens nackdel.

»För första gången på länge kan jag skratta. Jag sjunger för mig själv i duschen, och hela dagarna är fyllda med planer för framtiden.» (André-miao Lusía, chilensk företagsledare, citerad i »Business Week» kort efter kuppen, 29.9.73).

Teckning: Mikael Sylwan

på beställning

Alla priser – utom priset på arbetskraft, dvs lönen, som fastställdes med regeringsdekreter – släpptes fria. Resultatet blev en våldsam inflation och en åtföljande sänkning av reallönerna.

»Jag är glad över att president Allende försvunnit från scenen. Nu kan mitt företag i Chile överleva. Militären kommer att stötta oss företagsledare... Vi väntade varje dag på att SKEGA i Chile skulle socialiseras. Nu ser vi ljus på framtiden igen.» (direktör Assar Svensson, direktör för det svenska företaget SKEGA, intervjuad i Aftonbladet den 14.9.73).

För att åstadkomma den eftersträfvade lönedepressningen såg juntan också till att arbetslösheten låg på en lämplig nivå (cirka 20 procent sedan 1974). Vidare krävde politiken ett avskaffande av de politiska och fackliga fri- och rättigheterna – statlig lönekontroll, strejkförbud, förföljelse av arbetarklassens fackliga och politiska representanter, koncentrationsläger och tortyr blev den »chilenska modellens» ofrånkomliga följeslagare.

● Exportera och låt folket svälta

Ett annat syfte med politiken var att förbättra Chiles dåliga betalningsbalans. Vapenimporten måste tryggas, borgarklassens import av lyxvaror likaså. »Kreditvärdigheten» måste återställas, och därmed Chiles förtroende hos Internationella Valutafonden, Världsbanken och de utländska storbankerna.

Kraftiga devalveringar i kombination med folkets minskade köpkraft medförde den eftersträfvade minskningen av importen av nödvändighets-

varor – på två år skars t.ex. livsmedelsimporten ned med över 50 procent.

Samtidigt satte juntan igång en våldsam exportoffensiv, och de varor som folket i Chile tidigare hade konsumerat började säljas till vrakpriser på världsmarknaden.

De låga lönerna fyllde här en dubbel funktion: dels minskade hemmamarknaden för konsumtionsvaror, vilket skapade ett utrymme för ökad export, dels blev arbetskostnaderna så låga att varorna kunde exporteras till andra sidan jordklotet till konkurrenskraftiga priser.

De chilenska äpplen, päron, druvor, skor, jeans etc. som idag säljs runtom i världen – även i Sverige – är synliga uttryck för att juntans politik i dessa avseenden varit framgångsrik. Och denna exportpolitik har kommit för att stanna – den är själva hörnstenen i juntans ekonomiska modell. För dem som har makten i Chile idag är folkets svält lönsam.

● Rävens frihet i hönsgården

Ett annat, viktigt inslag i modellen har varit »avnationaliseringen» av Chiles ekonomi. De industrier och banker som förstatligades under Allendetiden, och de exproprierade storgods som ombildades till kooperativ, började omedelbart efter militärkuppen att återlämnas till sina forna ägare eller säljas på den »fria marknaden».

»Ingen militärregering i Latinamerika är troligen mer inställd på favörer till den privata sektorn än juntan i Chile... Afärsmän och industriledare bubblar av entusiasm... De fattiga som är anmärkningsvärt bra under president Allende har fått stora svårigheter att fylla sina magar.» (Financial Times, vintern 1974).

Sedan september 1973 har det pågått en ren realisation av företag och jord – industrier, gruvor, oljebolag, järnvägar m.m. som i många fall varit i den chilenska statens ägo i decennier har slumpats bort till hugade privata spekulanter. Utländska kapitalintressen har erbjudits speciellt förmånliga villkor.

Av de totalt cirka 500 statliga företag som fanns i Chile 1973 återstår nu bara ett par dussin, och det uttalade målet är att endast 13 företag ska fortsätta att ägas av staten vid 1978 års utgång.

En av konsekvenserna av denna utförsäljning har varit en ytterligare koncentration av den ekonomiska makten i Chile – ett fåtal stora inhemska och utländska koncerner har lyckats köpa upp merparten av de bortauktionerade företagen. Mängder med små och medelstora privata företag som har kommit i kläm till följd av juntans ekonomiska politik har också köpts upp av de stora klaner som idag styr den chilenska ekonomin.

Juntans tal om »fri företagsamhet» har i praktiken inneburit den variant av frihet som monopolen hyllar: rävens frihet i hönsgården.

Samtidigt med denna avnationalisering har hela den samhällsliga sektorn, med undantag för krigsmakten och förtrycksapparaten, skurits ned. Utgifterna för utbildning och sjukvård har drabbats speciellt, och juntans förhoppning är att högre utbildning och sjukvård skall bli i stort sett självfinansierade i framtiden.

● Återgång till 1800-talet

Följderna av juntans ekonomiska politik har varit katastrofala inte bara för de chilenska löntagarna utan även för småborgarna. Otaliga små och medelstora företag har gått i konkurs till följd av att

efterfrågan inom landet har minskat. Även många stora industrier som har producerat för hemmamarknaden har gått omkull.

Inom textilindustrin, t.ex. återstår det idag bara ett par större företag, och sysselsättningen inom branschen har sjunkit från över 100.000 anställda år 1973 till under 50.000 i slutet av 1977.

Bilproduktionen har minskat från över 20.000 personbilar om året i början av 1970-talet till knappt 7.000 om året i genomsnitt 1974–76.

Industriproduktionen totalt har sjunkit med över 20 procent sedan 1973.

Även jordbruket har drabbats – enligt den officiella statistiken har t.ex. veteskörden minskat från 1,4 miljoner ton 1970/71 och 1,2 miljoner 1971/72 till under 800.000 ton åren 1975/76 och 1977/78.

Det chilenska folket har idag betydligt mindre mat och kläder per invånare än någonsin under efterkrigstiden, och fördelningen av varorna är extremt skev.

»Jag har sört förr, säger Susanna Schneider, men aldrig har jag gråtit som den här gången. Det är hemskt att se sitt barn dö för att man inte kan skaffa mat, för att man inte kan skaffa pengar...»

Susanna har just begravt sin näst yngste son. Han blev knappt fyra år. Han svält ihjäl. (Bengt Lindström, DN, 17.7.77)

Den »chilenska modellen» innebär i själva verket en konsekvent satsning på låga löner och export av råvaror – främst mineraler och jordbruksprodukter – och av enkla industrivaror. Den innebär en återgång inte till 40- eller 50-talen utan till 1800-talets extrema frihandelspolitik.

VÄND!

Svältpolitik...

Fort. från föregående sida

● Avslutad process

Det är mot denna bakgrund man bör se juntans propaganda om ekonomiska framgångar under de senaste två åren. Sant är att bilden idag, på ytan, ser ljusare ut än under det värsta krisåret 1975, då nationalinkomsten föll med över 13 procent på ett år. Inflationstakten sjönk förra året till bara omkring 70 procent, mot flera hundra procent åren 1974-76. Utrikeshandeln väntas i år ge ett visst överskott. Industriproduktionen steg förra året med över åtta procent – dock utan att komma i närheten av produktionen åren 1970-73.

En viss stabilisering av den ekonomiska situationen har inträtt. Inflationen sjunker. Lönerna har stabiliserats på en låg och arbetslösheten på en hög nivå.

Själva omstruktureringen av ekonomin är idag i det närmaste avslutad. De företag som skulle gå i konkurs har gått i konkurs. En stor del av produktionen har lagts om från hemmamarknaden till

export. Det statliga och kooperativa ägandet är nästan helt avskaffat. Ett fåtal stora koncerner har lagt under sig alla viktiga branscher, och monopoliseringsgraden är idag extremt hög.

»Det mest iögonfallande idag är den höga frekvensen av undernäring hos barnen. I den norra delen av Santiago är 63 % av barnen undernärda, och av dessa är minst en tredjedel mycket allvarliga fall. I Santiagos södra delar varierar underskattningarna mellan 70 och 80 % av alla barn.

De mest katastrofala verkningarna av denna situation yttrar sig i allvarliga motoriska och psykiska störningar hos barnen – man ser tvååringar som ännu inte har lärt sig gå, som inte kan prata eller leka...» (Rapport från en grupp franska läkare som år 1976 besökte Chile, citerad i Chile-America nr 35-36).

Milton Friedman, de utländska bolagen, Internationella Valutafonden och den dominerande delen av den chilenska borgarklassen har fått igenom sina krav. Ur deras synpunkt har Pinochet gjort ett bra jobb.

Kanske behövs inte Augusto Pinochet längre – det smutsigaste jobbet är ju redan gjort. Slaktarna och knektarna har idag snarast blivit en belastning – speciellt för regimens internationella anseende och nu kan de kanske maka på sig litet och lämna mera plats åt direktörer, teknokrater och kristdemokrater.

Idag gäller det framför allt för kapitalisterna att finna en

»Hels den fria världen har en stor tacksamhets-skuld till Er, Herr Pinochet.» (William Robbins, ordförande i Rotary International, i samtal med Augusto Pinochet. Cit. i El Mercurio, 26.3.1975).

politisk modell som är anpassad till den nya ekonomiska strukturen och till de nya maktförhållandena.

I denna modell finns inget utrymme för en växande hemmamarknad och stigande real-löner – hela poängen med modellen är tvärtom att lönerna varaktigt ska pressas ned så att de utländska och inhemska storföretagen till låga kostnader ska kunna utvinna råvaror och enkla industrivaror för försäljning på export.

Om imperialismen och den chilenska borgarklassen lyckas åstadkomma den eftersträfvade politiska stabiliseringen återstår ännu att se. För den chilenska arbetarklassen är det idag extra viktigt att intensifiera ansträngningarna för att störta den klassdiktatur som, om den får tillfälle att stabiliseras, innebär fortsatt svält, umbäranden och förtryck.

Den internationella solidaritetsrörelsen vet också att motståndskampen blir lång och svår. Vi får inte svika.

Stefan de Vylder

Chilearbetet världen runt

Den australiska Chilekommittén föddes ur en protestdemonstration kuppdagen den 11 september 1973. I organisationen ingår fackföreningar, politiska partier och enskilda. Många latinamerikaner deltar.

Aktiviteter:

● Kampanjer för »försvunna fångar». 10.000 skrev på protestbrev till FN. Hamn skickade egen lista med namn på majoriteten av medlemmarna.

● Konserter med latinamerikanska artister som Quilapayún, syskonen Parra, Inti-Il-

liman. Konserter som alltid är spikade och ger massor av pengar till motståndet i Chile.

● Flyktingpolitiskt arbete – mot utvisningar av chilenska juntamotståndare.

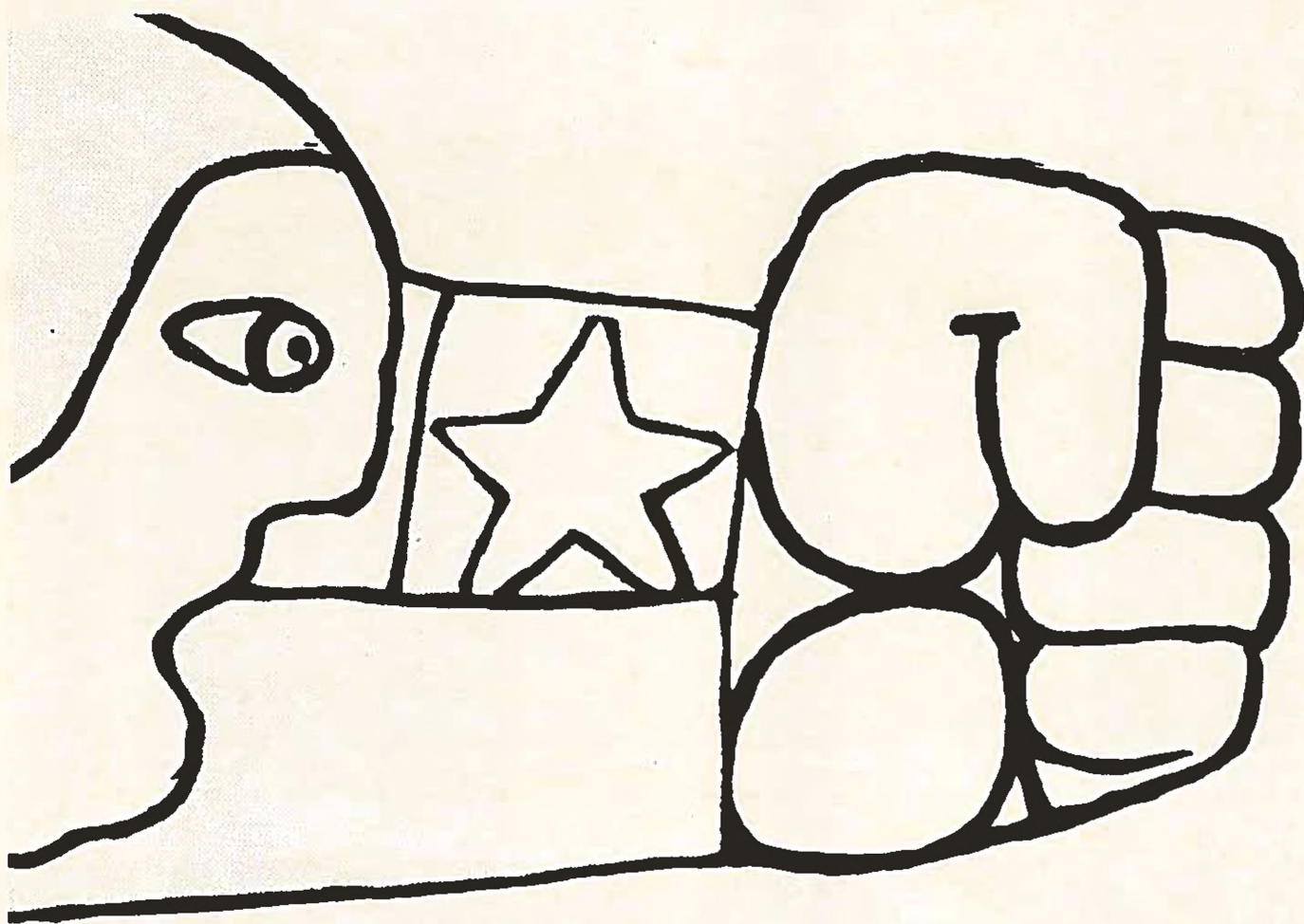
● Arbete med material som fackföreningarna i sin tur kan använda. Man skriver artiklar för fackpressen, skickar runt chilenska talare och artister till fackmöten, hjälper fackklubbar att adoptera fångar.

● Ekonomiskt stöd till motståndet. En stor del av pengarna kommer från fester, filmvisningar, konserter, försäljning av hantverk etc.

Australien

•Motståndskampen•

Den här symbolen har vi använt många gånger i Chilebulletinen när vi skrivit om motståndet i Chile som det sett ut allt sedan militärkuppen den 11 september 1973.

Ska vi vara självkritiska så kan vi nog så här efteråt konstatera att vi ibland har givit en felaktig och överdriven bild av motståndskampen. Men det är alltid mycket svårt att sitta här hemma och göra alldeles korrekta bedömningar av läget i Chile.

I detta nummer av Chilebulletinen har vi dock bättre förutsättningar än vanligt att ge en riktig bild av hur motståndet ser ut i Chile idag. Vi har haft två erfarna Chilebedömare, journalisterna Lasse Palmgren och Peter Torbiörnsson på plats under april-maj.

På följande sidor kan du läsa deras rapporter om dagens chilenska motståndskamp.

• Motståndskampen •

DE ANHÖRIGA

Demonstrationer och strejker är inte längre otänkbara - om än förbjudna - i Chile. Juntan är svagare än någonsin och motståndet kan agera synligt på ett helt annat sätt än tidigare.

Däremot stämmer verklighetens motståndskamp i Chile idag inte så väl in på de föreställningar vi gör oss här hemma om hur motståndet ser ut.

De viktigaste delarna av detta motstånd är kampen för de mänskliga rättigheterna och det fackliga arbetet.

De anhöriga till de försvunna politiska fångarna har i flera år utfört ett omfattande arbete i det tysta. De har dokumenterat de tusentals fall av försvinnanden som skett i Chile sedan kuppen. De har tagit reda på omständigheterna för gripandet, de har letat vittnen som sett de försvunna efter gripandet - i fängelser eller tortyrläger. De har skrivit brev till domstolar och andra myndigheter.

- Ibland har det känts meningslöst, berättar en av de anhöriga.

- Att aldrig få svar på frågorna, att inse att korruptionen har trängt in i varje por av samhällskroppen. Att man inte kan lita på någon myndighet. Det är svårt.

- Men, fortsätter hon, med tiden har det blivit lättare. Inte för att hoppet att återse våra anhöriga har växt,

men för att arbetet i gruppen har gett oss styrka. Det känns nästan som att hitta en ny familj.

- Och vi har lärt oss att det enda sättet att kunna tvinga juntan att ge oss besked är genom en bred och omfattande opinion - här i Chile och utomlands.

• Hungerstrejken

Hungerstrejken - som genomfördes mellan den 22 maj och 7 juni i år - var ett sätt. Och dagen efter hungerstrejkens avslutande demonstrerade man på nytt i Santiago. Med parollerna »För fäderneslandet, för livet, för friheten - Vi ska mötas åter». Paroller som de anhöriga använder i sitt arbete.

Kampen för de försvunna - och för alla politiska fångar - är en fråga som alla kan enas om. Antalet hungerstrejkande ökade från dag till dag. Även sådana som inte hade någon anhörig anslöt sig i solidaritet.

Hungerstrejken hävdades i och med att juntan gav löfte om att undersöka fallen med de försvunna. Då deltog 150 personer på tio olika platser.

• Bred opinion

De anhöriga har systematiskt tagit kontakt med olika organisationer. De har åkt runt och berättat om sitt arbete på skolor och i fackföreningar. De har demonstrerat på gator och torg. De har vänt sig till radio och tidningar med insändare och kommunikéer. Och det har hänt att deras uttalanden tagits in utan förvrängande kommentarer, något som varit omöjligt för ett par år sedan. Då skrev tidningarna om dem som exempel på den »internationella marxistiska sammanvärvningen».

Det viktigaste med de anhörigas arbete i Chile har kanske varit just detta - att de medvetet kämpat för att skapa en bred opinion i hemlandet. ■

SÅ SER MOTSTÅND

• Clotario Blest, 79 år, en av CUT:s (chilenska LO:s) grundare, tänker låta sitt skägg fortsätta växa tills de fackliga och demokratiska rättigheterna är återupprättade i Chile. Han var en av dem som fängslades under demonstrationen 1 maj i Santiago.

FACKET

Den andra delen i kampen är de fackliga organisationerna. Det var de - eller rättare sagt dess ledare - som ordnade demonstrationen den 1:a maj.

Det har alldeles klart skett en aktivering inom de fackliga organisationerna de senaste åren. Med krav på högre löner, men också med krav på att få tillbaka de fackliga rättigheterna. Det har också förekommit strejker, även om de självklart inte är vanliga. Den viktigaste strejken på senare tid var den strejk som arbetarna i El Teniente-gruvan genomförde den 2 november förra året.

Medlemsantalet i de traditionella fackföreningarna har också ökat den sista tiden. Det visar på att de chilenska arbetarna fortfarande ser de

fackliga organisationerna som sina naturliga organisationer.

• »De tio» och »de åtta»

»De tio» och »de åtta» - det är benämningar på grupper av fackliga ledare som delvis kommit att ersätta den förbjudna landsorganisationen CUT.

»De tio» är namnet på den grupp av fackliga ledare som är uppknutna till det kristdemokratiska partiet. Ledarna i denna grupp stödde till en början juntan, precis som det kristdemokratiska partiet. De utsågs till och med av juntan att representera Chile i olika internationella sammanhang. I takt med att det kristdemokratiska partiet började opponera sig mot juntan började också dessa fackliga ledare att göra det.

•Motståndskampen•

• Hungerstrejken är ett effektivt vapen i motståndskampen, som här i en kyrka i Santiago. Kvinnorna visar upp bilder på anhängare som »försvunnit» under juntans klappjakt på den chilenska oppositionen.

ET UT I CHILE IDAG

Dels för att framstå som ett demokratiskt alternativ till juntan i imperialismens ögon. Men också för att i någon mån svara på de krav arbetarna ställer, för att kunna bibehålla sin position som fackliga ledare.

»De åtta» började agera som grupp betydligt senare. De är medlemmar i kommunistpartiet och i andra UP-partier och har varit mer utsatta för diktaturens förföljelser.

På senare tid har »de tio» och »de åtta» börjat agera tillsammans i allt högre grad. Bakom demonstrationen den första maj fanns t ex båda grupperna.

Framgångarna i arbetet för de mänskliga rättigheterna

och i det fackliga arbetet är självklart positiva och glädjande. Det både speglar och bidrar till att fördjupa den växande aktiveringen och självtilliten.

Det visar att tystnaden, rädslan och isoleringen som följde på kuppen åtminstone håller på att brytas.

• Kristdemokraterna starka

Men det vore fel att säga att det framväxande synliga motståndet är en direkt reflex av en växande organisering på basplanet. Till stor del har det också att göra med hur olika politiska ledarskap utnyttjar sitt inflytande för sina speciella intressen. Vilka dessa ledarskap är och vilka intressen de representerar - det är därför avgörande frågeställ-

ningar för motståndets utveckling den närmaste tiden.

Arbetspartier i Chile är fortfarande svaga. En del till och med mycket svaga. Däremot har det borgerliga kristdemokratiska partiet - p g a att det i mycket liten utsträckning utsatts för juntans förtryck - kunnat utvidga sitt inflytande. Mycket tack vare sitt stora inflytande i den katolska kyrkan.

Genom att utnyttja kyrkan har kristdemokraterna idag skaffat sig växande inflytande över såväl det fackliga arbetet som i arbetet för de försvunna. Det handlar inte om ett direkt politiskt inflytande. Snarare har det att göra med att kristdemokraterna har en apparat och kan agera offentligt - vilken arbetspartier inte har.

Idag är det alldeles klart att kristdemokraterna intensivare än någonsin försöker utnyttja detta inflytande för sina politiska planer. Och kristdemokraternas planer har ingenting med arbetarklassens och de förtrycktas befrielse att göra.

Det räcker med att minnas det faktum att kristdemokraterna stödde militärernas kupp den 11:e september för fem år sedan för att inse det.

Stärkandet av arbetspartier i Chile idag och framväxten av en från borgarna självständig ledning är därför absolut avgörande för hur det motstånd vi ser idag ska utvecklas under den närmaste tiden.

Lasse Palmgren

•Motståndskampen•

Det har gått fyra månader sen dess. Men händelserna den 1 maj i Santiago etsade sig fast i minnet hos Chilebulletinens utsände Lasse Palmgren. Som de kommer att leva kvar hos er när ni läst hans text.

Och det som hände i Chiles huvudstad den gången visar att nu vågar människorna äntligen efter fem år säga ifrån öppet. Vågar gå ut på gatorna och ropa:

Klockan tio var det sagt. Men klockan tio var det nästan tomt på folk på Plaza Aguire, i slutet av Avenida Bulnes. De som hade kommit släntrande omkring och försökte se ut som om de alltid började dagen med en liten morgonpromenad runt Plaza Aguire.

Runtomkring torget stod karabinjärearna parvis. Inte så många, men tillräckligt många för att »morgonflanerandet» skulle framstå för vad det var: ett lite taffligt och osäkert försök att dölja att man i själva verket var där för att fira 1:a maj och att man nu var lite orolig över att inte fler kommit.

• Civila k-pistar

När det kommit kanske ett par hundra gick jag för fjärde

gången visslande ett varv runt torget. Med händerna på ryggen försökte jag dölja den skrymmande kameraväskan och se ut som om de höstbleka träden var något av en botanisk sensation. Nu ser jag också att det inte bara är de uniformsklädda poliserna som är beväpnade. Ett par stöddiga typer i grå kostymer står och smålekar med sina k-pistar...

— Blir det inte fler? Det är inte bara jag som med lätt desperation börjar ställa mig den frågan nu. Klockan närmar sig halv elva och fortfarande är vi inte fler än högst 200. När karabinjärearna — som säkert känner sig lugnade av att det inte är fler — nästan retsamt börjar fösa iväg folk,

1:A MAJ ÄR VÅRT!

• Motståndskampen •

så känns det nästan som om »Tja, det var ju ett försök i alla fall, även om det gick åt skogen...»

– Det är lika bra att ni försvinner nu, säger karabinjärerna och puttar med händerna framför sig. Det är inte mycket annat att göra än att vandra iväg.

• Knutna nävar och slagord

Uppför gatan San Diego föser de oss. Men de följer inte efter, utan stannar – hänleende tycks det nästan – kvar för att fösa iväg eventuella eftersläntrare.

Så efter några kvarter stannar alla upp. Herregud, det går ju inte att efter så mycket förväntan bara låta hela försöket lösas upp i intet. Att gå hem nu skulle kännas som ett nederlag. Nej, det går bara inte ... så när någon börjar ropa »Chile ja, junta nej!» så stämmer alla in. Och det fortsätter med »Frihet, Frihet!», »Facklig frihet för den slutliga segern».

Och nu kommer folk ut ur butiker och kafeer och applåderar. Några håller upp enkla plakater med texten »Ner med juntan», andra sträcker upp den knutna näven och ropen blir allt starkare. »El pueblo unido jamás será vencido» – »Ett enat folk kan aldrig besegras» – när den gamla UP-parollen börjar eka mellan väggarna kommer karabinjärerna rusande. »Den första tveksamheten – »ska vi stanna kvar, eller...? – går snart över och alla springer som galningar in på olika sidogator.

– Så blev det åtminstone någonting, tänker jag medan jag lubbar iväg. Killen bredvid mig har sett att jag fotograferat och frågar varifrån jag kommer.

– Sverige, säger jag, och talar om att bilderna är för Chilebulletinen. När jag i några korta andfådda ord har förklarat vad Chilebulletinen är ler han bara ett jätteleende och kramar småspringande om mig.

• Tusentals demonstranter

Vi har sprungit mot Avenida Bulnes och när vi kommer fram dit blir det nästan en liten chock för oss. För Avenida Bulnes är full av människor. Tusentals människor. I små grupper går de fram och tillbaka. Här och där ropas samma slagord, som på San Diego tidigare.

Det här är inte heller några morgonflanörer. Det här är deltagarna i den första oberoende 1:a-majdemonstrationen i Chile sedan kuppen. Vi som var på samlingsplatsen i tid hade inte tagit »la hora chilena» (d.v.s. ovanan att inte passa tider) med i beräkningen; så klart att folk inte skulle komma på exakt utsatt klockslag...

Det är en underbar syn med så många människor på gatan i en medveten protest mot juntan. I ett öppet trots mot diktaturen. »Här är vi och 1:a-maj är vårt!»

Faktiskt verkar inte folk lite förvirrade? Hur länge sen var det man genomförde ett öppet demonstrationståg av det här slaget? Fem år sedan... Fem långa år, men nu fan ska vi visa dom. I förvirringen finns glädje och styrka. »Här är vi – äntligen...» På gatan igen... Det är vår 1:a-maj, nu får det vara slut på idiotiska juntapåhitt som 'arbetets fest' och 'arbetarnas maraton' och vad allt det är juntan försökt hitta på som ersättning för 1 maj.

• Polisattacken

Så hörs då det alla väntat på: den första polissirenen. Och innan hjärnan riktigt hunnit reagera på ljudet svänger den första gröna bussen fullpackad med karabinjärer – pacos – in på avenida Bulnes.

När poliserna rusar ut ur bussen har de batongerna redan höjda till slag. Och de slår. Slår alla de kommer åt. De sliter och drar. Att vara barn eller kvinna är inget skydd för de här poliserna. De slår alla. De griper alla de kan komma åt. Och snart är den första

bussen fylld och far iväg till närmaste polisstation. Men då har redan den andra bussen kommit ... Och den tredje ... och den fjärde ...

Sirenerna har överröstat slagorden. Nu springer alla för allt vad de är värda. Fram och tillbaka på tvärgatorna. Då och då stannar man upp, hämtar andan och kanske orkar man med ett andfått leende. För att det här skulle hända visste man ju på förhand. Det gör ingenting att man måste springa undan för polisen. Inte idag. Att göra det idag – och att göra det tillsammans med tusentals andra – är en seger ... Någon flämtar fram: »Fan, det är ju nästan som förr i tiden ...» Och det går inte att låta bli att skratta.

• Trots

Det finns – trots polisens brutalitet – en väldig frihet och ett väldigt trots över människorna idag.

Det spelar ingen roll att man måste springa för snuten.

Det spelar ingen roll – utom att det gör ont förstås – att man får en batong i skallen.

Det spelar ingen roll att man blir gripen och bortförd.

För många av dem som blir det kommer tillbaka! Polisens utrymme räcker inte. De kan inte hålla kvar alla människor som de griper. Utrymmet räcker bara inte till. Så de allra flesta får bara sina namn antecknade och dokument kontrollerade, sen släpps de. Och de som släpps kommer tillbaka för att återigen springa undan för snuten...

Det var fem år sen sist! Det går inte att gå hem, bara för att man blivit tagen av polisen...

• Skydd i kyrkan

Så håller det på under flera timmar. Böljande fram och tillbaka. Men så småningom dras allt fler upp till kyrkan San Francisco, som ligger på huvudgatan Alameda, strax ovanför Universidad de Chile.

Trots prästernas protester strömmar allt fler in i kyrkan. Och poliserna kommer efter. De parkerar sina gröna bussar utanför och radar upp sig utefter Alameda.

Prästerna börjar förhandla med polisen för att de inte ska följa efter in i kyrkan. Det har de gjort tidigare på dagen. Då var det ett tiotal kvinnor som sökte skydd i en annan kyrka, men poliserna sprang bara efter och grep alla tio inne i kyrkan.

Efter ett tag tycks det som om prästerna och poliserna kommit överens: Polisen ska inte följa efter in och de ska inte gripa några av dem som är därinne om de lämnar kyrkan en och en och utan att 'störa ordningen'.

Under tiden håller folk varandras händer och sjunger in i kyrkan. En välkänd väster-präst och facklig ledare talar från predikstolen till prästernas stora förtrytelse.

Men beslutet därinne blir, inte att var och en ska gå hem till sig enskilt, utan att tillsammans vandra – eller rättare sagt marschera – ner till Plaza Bulnes. Och det gör man. Ett demonstrationståg med ett tusental människor ringlar sig plötsligt mellan poliserna och åskådarna på Alameda ner mot Plaza Bulnes. Och där – efter en mycket speciell dag – upplöses demonstrationen.

• Tusen greps

Över tusen människor greps under dagen. Runtomkring Diego Portalet – det nya presidentpalatset, där Pinochet höll i det officiella 1:a-majfirandet tillsammans med ett tusental inbjudna (kommanderade) fackliga ledare – är det tyst. Beväpnade poliser ser till att ingen kommer fram och att trafiken tar en annan väg.

Men det är inte det 1:a-majfirandet som finns i folks sinnen den kvällen. Eller dagen därpå, eller idag.

Lasse Palmgren

•Motståndskampen•

Länge har förtrycket i Chile slagit hårt mot partiapparaterna inom vänstern. Det ena partiet efter det andra har fått sina underjordiska partiledningar häktade. Och tusentals militanta partimedlemmar på basplanet har försvunnit eller tvingats i landsflykt.

Detta har gjort att partiernas försök till återuppbyggnad och anpassning till arbetet i Pinochets Chile har varit mycket mödosamt.

Men nu är situationen förändrad. De stora vänsterpartierna i Chile har idag fungerande organisationer. Idag kan man inrikta sig på det underjordiska massarbetet. Med andra ord:

VÄNSTERN STÄRKES

I den motsägelsefulla verklighet som idag finns i Chile är i alla fall en sak klar: oppositionen har fått större spelrum.

En av förklaringarna till detta är de ökande motsättningarna inom den chilenska juntan — framförallt förkroppsligad i den tilltagande polemiken mellan flyggeneralen Leigh och Pinochet, som nu lett till Leighs avgång.

Oppositionens ökade svängrum visar sig på många plan: de fackliga organisationerna skärper sina krav och framträ-

der alltmer öppet; de stora kulturfesterna i Santiago och på andra håll i Chile är idag öppet fientliga manifestationer mot de styrande militärerna.

• Juntan tvingas vara mjukare

Den här uppräknningen kan göras mycket längre — men vad som är viktigt att konstatera är att för tillfället har inte juntan i Chile samma möjlighet som tidigare att behårt slå ner varje protest. Den har inte längre styrka nog att behårt slå ned varje tecken

till protest. Den kan inte längre döda de fackliga ledarna eller landsförvisa de artister som skriver samhällskritiska sånger.

Och det är i det här läget de marxistiska partierna i Chile kan vidga ramen för sitt arbete.

Det är viktigt och det är löfresikt. Men svårigheterna är många.

Genom regimens hårda terror mot varje typ av organiserat motstånd under fem år har partiernas arbete fungerat isolerat, utan kontakt med de arbetande massorna i landet.

Dessutom har flera av ledarna — detta är fallet med alla de chilenska vänsterpartierna: kommunistpartiet, socialisterna, MOC, MAPU, och MIR — befunnit sig i exil. Exilledaren fjärrar sig ju längre tiden går från den verklighet han lämnade och det är därför olyckligt om exilledarnas ord får alltför stor tyngd. Och den risken finns i lägen då partiernas verksamhet inne i landet slås sönder eller ständigt är utsatt för yttre hot som kraftigt begränsar möjligheterna till kontakt med grupper utanför de inre partikärnorna.

• Partierna stärks

Kommunistpartiet har hela tiden varit verksamt inne i Chile. Men kontakten med partiets baser har varit dålig. Ute i Santiagos förstäder har jag genom åren hört många människor klaga över detta.

Idag har dock kommunisterna inlett mobiliseringen av si-

na baser. Detta innebär att kampen går in i ett nytt skede.

Än mer markant är förändringen för det stora chilenska socialistpartiet. Socialistpartiet var under Allende-tiden det största av de chilenska vänsterpartierna. Det hade en stark arbetarförankring men drog även till sig många människor i medelklassen.

Det var det parti som drabbades hårdast av kuppen. Partiet hade inte förberett sig för ett underjordiskt överlevande.

Om man vill uttrycka sig drastiskt kan man säga att det under flera år varit ett parti som icke existerade i Chile utan att det snarare var utbrytarna i den s.k. coordinadoran som representerade socialistpartiet i Chile.

Idag är det dock så att socialistpartiet har fungerande organisationer i nära nog alla Chiles provinser och att det har en väl fungerande ledning centralt i Santiago.

Man betonar från socialisternas sida också att partiet styrs inifrån Chile och att man idag har en lycklig balans mellan de ledare som befinner sig inne i landet och dem som befinner sig i exil.

Liksom kommunistpartiet är socialisterna idag starka nog för att gå ut i ett effektivt massarbete. Den påtvingade isoleringens tid är över.

• Vad kommer att ske?

Nu återstår frågan att se hur den konkreta politiken kommer att gestalta sig: om det blir en kraftig rörelse mot mitten — som mycket av kommunisternas agerande tycks fungera — eller om man kan driva en självständig socialistisk politik som inte faller undan för kristdemokraterna.

Ytterligare viktiga frågetecken utgör också den framtida kraften hos de mindre partierna inom Chiles vänster: MAPU, MIR och Coordinadoran, — har de idag den organisatoriska basen för att föra ut sina budskap till Chiles arbetare och bönder?

Peter Torbiörnsson

Stig Gustafsson, TCO – jurist har besökt Chile:

”Fackföreningarna får inte förhandla om löner, inte strejka”

Tillsammans med den norske LO-kassören Thor Andreassen besökte jag i februari Chile på uppdrag av Nordens Fackliga Samorganisation (NFS). Vi vistades 14 dagar i Chile. Syftet med resan var att på ort och ställe få en uppfattning om förhållandena i landet och se vilka möjligheter NFS har att stödja facket där. Efter besöket framstår det som mer angeläget än tidigare att LO och TCO driver sin internationella insamling. Med pengar därifrån kan vi hjälpa våra kämpande kamrater i Chile.

● Hårda villkor

CUT, chilenska LO, förbjöds och slogs sönder efter militärkuppen. Somliga ledare lyckades fly och verkar nu i exil. Men de enskilda fackförbunden – utom lärarförbundet som är förbjudet – lever vidare och kan verka öppet inne i Chile. På juntans villkor vill säga. De villkoren är mycket hårda.

Enligt juntans lagdekret 198 som reglerar de fackliga rättigheterna får fackföreningarna i Chile inte förhandla om sina löner. De har ingen strejkrätt, de får inte ordna fackliga

möten utan att först ansöka om tillstånd hos den lokala polismyndigheten. Medlemmarna får inte välja styrelse till sina egna lokala klubbar. Juntan har fryst styrelsesammansättningen sedan militärkuppen. Blir en plats i styrelsen tom skall den besättas av klubbens äldste medlem.

På det sättet får många klubbar numera en ganska åldrig styrelse. Detta är ju ett sätt för juntan att långsamt strypa den fackliga verksamheten.

Med dekret 198 har Chile brutit mot ILO-konventionen, en konvention som Chile själv skrivit under. ILO har protesterat mot juntans hårda begränsningar av de fackliga rättigheterna.

NFS-delegationen tog också upp den frågan under sitt besök hos arbetsministern i Chile. Dekretet skulle gälla endast tillfälliga begränsningar hette det när lagen instiftades. Men han svarade att det fortfarande rädde extraordinära förhållanden i Chile och därför visste inte arbetsministern när dekretet skulle upphävas.

● Juntafack

Facket i Chile brottas inte ba-

ra med ekonomiska problem och anti-fackliga lagar. Juntan i Chile bygger upp en konkurrerande facklig organisation. Den har dåligt med medlemmar men gott om pengar. Och en mycket fin skola som bl a finansieras med pengar från ett institut i Bayern. CSU-ledaren Franz Josef Strauss var i Chile i höstas och skrev kontrakt om den saken.

ILO har en representant i Chile. NFS-delegationen sökte kontakt med honom men han vägrade att ta emot utan att ange några skäl. Detta ansåg NFS-delegationen vara mycket anmärkningsvärt och har också protesterat hos ILO. Särskilt anmärkningsvärt är detta som Skandinavien påtagit sig en stor del av de extra kostnader som uppkom när USA lämnade ILO.

På ytan ser Santiago ut som vilken sydeuropeisk stad som helst. Väklädda människor, mycket trafik, välfyllda skyltfönster. Närmast en idyll. Men tiggarna och de fattiga som blir alltför kördes helt enkelt ut från centrum efter kuppen. Nu bor de i eländiga slumstäder runt omkring staden efter känt latinamerikanskt mönster. Juntan svälter systematiskt ut vissa befolkningsgrupper.

Ett exempel är hur arbetslösheten drabbar individen. Den arbetslöshet som myndigheterna uppger är 11–12 % men i själva verket är den mellan 30–40 %. Inte nog med att människorna mister sin inkomst. Med jobbet försvinner också socialförsäkring och pension. Barnen till en arbetslös förlovar rätten till fria läromedel. Detta gör att många nu tar sina barn ur skolan redan när de är 7–8 år gamla. På så vis ökar analfabetismen oroväckande.

Före kuppen var den chilenska fackföreningsrörelsen latinamerikas starkaste och mest välorganiserade. Facket är fortfarande den viktigaste faktorn i motståndskampen. Därför är det viktigt att vi stöder våra kämpande kamrater i Chile och att den insamling som LO och TCO har hålls igång även i fortsättningen. Vi fick vid vårt besök klart för oss att det finns många projekt att satsa dessa pengar på och efter besöket kommer också hjälpen att mer effektivt kunna sättas in på just de områden där den behövs. Exempel på sådana projekt är facklig utbildning.

Stig Gustafsson

I »världens mest generösa amnesti» släppte Pinochet ett antal politiska fångar före sommaren. När de lämnade fängelserna sjungande »Internationalem» kunde man ett ögonblick tro att nu är stunden inne då förtryckets tid i Chile har nått en ände...

Har förtryck

Nu kan Pascal Allende och Luis Corvalan återvända till Chile. — Med den rubriken annonserade eftermiddagstidningen La Segunda den amnesti som juntan genomförde före sommaren.

Snart nog visade det sig att vare sig Pascal Allende eller Luis Corvalan eller någon annan som lämnat Chile av politiska skäl kommer att få tillstånd att återvända till Chile. Däremot är det ett faktum att flera partikamrater till dessa två ledare för MIR resp. kommunistpartiet nu fått lämna fängelserna.

Har då förtrycket upphört i Chile nu? Finns det inte längre några politiska fångar? Ligger det kanske någonting i Pinochets tal om att han genomfört »världens generösaste amnesti»? Och det här talet om »nationell försoning» — är det kanske inte bara demagogi?

● Amnesti för mördare

I mitten av maj, den första regndagen efter månader av bara sol, träffar jag i Santiago ett par av de politiska fångar som lämnat fängelserna efter amnestin.

När jag nämner det här om »världens mest generösa amnesti», så skrattar de bägge.

— Ja på sätt och vis kan man nog säga att det är världens mest generösa amnesti... säger Alfredo, den äldste av dem. För vem har tidigare hört talas om en mördare som gett sig själv amnesti för sina egna brott? Det är en nästan genialt försåtlig åtgärd, denna amnesti, slår han fast.

Juntan säger att syftet med amnestin är att lägga grund för en »nationell försoning», fortsätter han. Med amnestin vill den visa att den förlåter och är beredd att räcka fram handen.

— Några politiska fångar har fått lämna fängelserna. Det är sant. Men det viktigaste är att alla de brott som juntan och juntans agenter har begått ingår i amnestin. Nu ska alla kidnappningar, alla olagliga arresteringar, all miss-handel, all tortyr, alla mord... som juntans hantlangare begått alltsedan den 11:e september 1973 vara glömda och förlåtna.

— Alla dessa brott — upptäckta som ännu oupptäckta — har juntan i den »nationella försoningens namn» givit sig själv förlåtelse för...

— »Världens mest generösa amnesti...», nog kan man kalla den det, säger Alfredo torrt.

● 60 fångar i Santiago

Bernardo, den yngre av de två, men den som suttit fängslad under längst tid — sedan mitten av 1974 — fortsätter:

— Vi som blivit frigivna är bara en del av alla de politiska fångarna. Här i Santiago finns det drygt 60 politiska fångar som inte fått del av amnestin. Och av dem är det dessutom drygt 30 som inte får juridisk hjälp av Vicarian¹ och som alltså inte erkänns som politiska fångar ens av den. Hur det är i andra delar av landet vet vi inte, men det finns ingen som helst anledning att tro att det skulle vara annorlunda.

De flesta av de fångar som fick del av amnestin har redan lämnat Chile därför att de helt enkelt inte vågade eller fick stanna kvar. De som har kunnat stanna kvar har bildat en sammanslutning av f d politiska fångar. Alfredo förklarar vad den vill syssla med:

— Vår främsta uppgift är att fortsätta att arbeta för de politiska fångar som fortfarande finns i fängelserna och att arbeta för de försvunna. För det strävar vi efter att ta kontakt med alla f d politiska fångar som finns i Chile.

● »Juntan hoppas att vi glömmen»

— Det är viktigt att understryka betydelsen av att nu arbeta intensivare än någonsin för alla de försvunna, fortsätter Bernardo. För ett av syftena med »amnestin» var just att slå undan grunden för ett fortsatt arbete med de försvunna. Genom att ge amnesti för alla de brott som ligger bakom de försvunna, hoppas juntan kunna få det chilenska folket att också »glömma»...

Såväl Alfredo som Bernardo är ytterst noggranna med att visa att förtrycket långt ifrån upphört och att amnestin är en grym fars från juntans sida.

— Men, frågar jag, det faktum att ni är fria idag är ju i alla fall inte en bluff — och det måste väl innebära någon slags förändring av förtrycket?

— Naturligtvis, svarar Alfredo. Men förtrycket har förändrats hela tiden. Ända sedan kuppen. För samtidigt som förtrycket varit ett permanent tillstånd, så har förtryckets former hela tiden förändrats. Vi har inte haft ett inbördeskrig i Chile. Förtrycket har inte bestått i att man skjutit ner folk på gatorna.

¹) Vicarian=den katolska kyrkans hjälporganisation.

... men amnestin omfattar inte alla fångar (männerna på bilden sitter fortfarande i fängelse). Och de s k »försvunna» som juntan inte erkänner kan de ju inte heller friga.

Dessutom består förtrycket i andra former: i skräcken som lever i människorna, i fattigdomen, arbetslösheten, misären...

ket upphört?

- Man skulle kunna säga, fortsätter han, att förtrycket på ett parallellt sätt blivit allt mindre dramatiskt och allt mer institutionaliserat, normaliserat, nästan.

- Naturligtvis kan man säga att antalet fångar och antalet nya arresteringar kan beskriva nivån på förtrycket. Men det är ett begränsat sätt att se på förtryck. För vad man måste förstå är att varje gång någon fängslas, varje gång någon försvinner, varje gång någon dödas... så får det effekter som finns kvar mycket länge.

● Rädslan

- Det tränger in i människorna. Det är så rädslan skapas och ur rädslan växer isoleringen och misstänksamheten till och med mellan de som tidigare var vänner... och det är någonting som kan finnas kvar länge, länge... så småningom behövs det inga bajonetter eller synliga uttryck för de förtryckande krafterna, för de finns redan inom människorna, det blir ett självförtryck som blir resultatet av det redan genomförda blodiga öppna förtrycket. Det är så passivering och demoralisering skapas och det är dit förtrycket syftar...

- Har juntan lyckats med det då, frågar jag.

- Jo, man måste nog säga att juntan lyckats rätt bra med det, svarar Bernardo. Den fruktansvärda klappjakten under den första tiden efter kuppen skapade verkligen en passiviserande rädsla hos de breda massorna.

- Det underbara med 1:a majdemonstrationen i år, fortsätter han, är ju att det åtminstone antyder en förändring. Har rädslan börjat släppa nu? Håller passiviteten på att övergå i aktivitet? Håller förtrycket på att brytas...? Det är det vi hoppas.

● Har förtrycket minskat?

- Är det alltså ändå så att förtrycket nu börjar minska?

- Om man till varje pris vill försöka gradera förtrycket kan man naturligtvis säga att det har minskat, säger Alfredo. Men vad är det man jämför med? Vilka enheter använder man sig av när man mäter förtrycket?

- Och, flikar Bernardo in, det sker fortfarande fängslanden, det sitter fortfarande politiska fångar inspärrade i fängelserna, de försvunnas öde är fortfarande lika okänt, de repressiva apparaterna med hemliga polisen i spetsen - om

än med förändrat namn - finns kvar... låt oss inte glömma det... Det är mot bakgrund av det vi säger att detta idag kanske kommer till uttryck i mindre utsträckning än tidigare.

- Vad beror det i så fall på?

- Dels naturligtvis det att det nu börjar ske en alltmer utbredd brytning med den rädsla som den första tidens repression skapade, svarar Bernardo. Men dessutom finns det en annan faktor vi måste ta hänsyn till. Och det har att göra med det tryck som Carter nu satt in mot juntan. Varför sker det just nu?

Och han svarar själv:

● Givit resultat

- Vi måste se till de resultat juntan har nått med sitt förtryck för att se svaret på den frågan. Nämligen det att den ekonomiska politik som krävde detta blodiga förtryck för att kunna genomföras nu till stor del är genomförd!

Det vill säga förtrycket har gett det resultat det syftade till!

- Det är naturligtvis relativt, säger Alfredo, men se dig omkring, hör dig för med folk...

vad märker du?

Innan jag hinner tänka ut något svar, fortsätter han:

- Den fattigdom, den växande arbetslösheten, de minskade reallönerna, den ökade misären... det är det förtryck som de flesta chilensare lider under idag. Och det är ett förtryck som blivit normalt, vanligt, vardagligt... och det har kunnat bli det därför att man vid kuppen krossade de krafter som skulle kunnat stå emot den förändringen, det vill säga arbetarnas partier och fackföreningar.

- Nu när den ekonomiska förändringen till stor del redan är genomförd, är det kanske till och med möjligt att tänka sig att byta ut den regim som kommit att symbolisera allt det här förtrycket.

- Om därför Pinochet faller i morgon så är det inte främst ett uttryck för att förtrycket upphört och demokratin återupprättats, utan mer på att han inte behövs längre, att han fullföljt sitt uppdrag...

- Det är någonting vi självklart måste utnyttja, säger Alfredo, och fortsätter: men aldrig, aldrig sätta någon tillit till.

Lasse Palmgren

Jorden ligger död

Det är bara en liten del av den chilenska landsbygden. Den gula dammiga vägen som snart kommer att vara indränkt i regn och lera binder samman de platta vita husen.

Bortom husen ligger åkarna — släta som golv så långt ögat når. Dom ligger alldeles öde. Bönderna som snart tvingas lämna sina jordar har i år inte ens haft pengar till utsäde. Istället söker dom jobb på annat håll.

Det är tidigt på morgonen och ännu är det bara kvinnorna och barnen kvar i husen. Snart kommer husfäderna tillbaka: inget påhugg i dag heller.

I flera av husen är det årtal sen männen försvann. Dom togs av karabinjärerna en morgon som den här. Nu får kvinnorna sköta om alla gårdens sysslor.

Men snart ska dom tvingas lämna huset. Lasta på de få ägodelarna på karran och spanna för hästen om den inte redan sålts.

Barnen är magra, kvinnorna — många av dem — har förlorat sina anhöriga, och jorden ligger död.

Den chilenska döden vilar över landskapet.

Den är tung och den är verklig. Nu.

Det skrivs allt mindre om Chile i utlandet. Detta trots att den ekonomiska verkligheten blir allt hårdare för flertalet chilener och verkningarna av den politik som sattes i gång i september för fem år sedan blir allt tydligare.

Och även när det skrevs mycket om Chile lämnades landsbygden åt sitt öde. Det var alltför svårt och alltför riskabelt att ta sig hit ut.

● Jordreformen — en hörnsten

Och ändå var det så att jordreformen var en av hörnstenarna i folkfrontens program. Ja, det var inte bara politiken under Allende som ledde till våldsamma sammanstötningar ute på landsbygden — utan också kristdemokraterna försökte under sin regeringstid på 60-talet att få bort storgodsen och fördela jorden på ett rättvisare sätt.

Lantarbetarna i Chile som i århundraden varit bundna i ett system som gjort dem till sina herrars rättslösa drängar, dom stödde naturligtvis kraven på förändringar. Lantarbetarproletariatet var en av

den revolutionära processens drivande motorer.

Inget gods i Chile skulle få vara större än 80 hektar — räknat på den bördiga jord som finns i centrala Chile. Så bestämde en gång kristdemokraterna. Men allteftersom processen under folkfronten fördjupades, så skärptes också kraven. 40 hektar skulle den största enskilda ägans yta få vara.

● Rasande godsägare

Godsägarna rasade. De skaffade sig privata små arméer på landsbygden och delade ut jord till alla tänkbara levande och icke-levande familjemedlemmar för att hindra att jorden fördelades.

De stora jordägarna ville Allendes död, ville socialismens död. Och de fick som de ville.

Tillsammans med militären och det stora kapitalet vred de klockan tillbaka här i Chile för fem år sedan.

Och nu står vi här

I en fullständigt grotesk verklighet, i ett samhälle som

så oerhört drastiskt visar upp konsekvenserna i det system juntan och dess understödjare har skapat.

Det är en nattsvart verklighet där människornas förtvivlan nu äntligen börjar ta sig organiserade uttryck. Det här är en av de platser från vilken juntaväldet en gång — och det ganska snart — kommer att krossas.

Det är ljuspunkten. Kampen och protesterna har börjat.

Men de villkor som utlöser den kampen är hårda — absurda som den kapitalism som fött dem.

Låt oss ta det hela del för del.

DET VÅLDSAMMA FÖRTRYCKET

Vi sitter på gården till ett av husen. Vi har just kommit. Om polisen eller militären kom i det här ögonblicket, skulle vi alla hamna i finkan. Men ändå gör man sig ingen brädka med oss. Kontrollen är inte längre lika strikt och rädslan har man nästan vant sig av med.

Då kommer kvinnorna in. En efter en. De är i alla åldrar, unga och gamla. Tillsammans är de tretton stycken. De bor i husen i närheten. Man kallar de på dem när vi kom. Och det tog inte lång tid för dem att samlas.

Vi befinner oss på en liten del av den chilenska landsbygden. Distriktets namn kan vi tyvärr inte skriva ut. Men det måste finnas hundratals områden i Chile som drabbats på samma sätt som detta.

De tretton kvinnorna har tillsammans ett drygt trettio-tal anhöriga som försvunnit.

Detta är vad de har gemensamt. De har alla förlorat sina män och ett varierande antal barn, svägrar och svägerskor.

● Den 17 november

Alla försvann de natten till den 17 november för fem år sedan. Sedan dess har dessa kvinnor levt utan att veta om de är änkor eller hustrur till undangömda fängslade.

En kvinna har utöver sin make förlorat fyra halv vuxna barn. Några har förlorat ett eller två.

Den 17 november 1973 är nyckeldatum i det här området. Det var då förtryckarna slog till. I andra byar är det andra datum, men verkningarna är desamma.

Kvinnornas berättelser är enahanda. Det är bara antalet personer som militären förde bort som varierar.

Sedan den där natten för fem år sedan har de ensamma och i grupp besökt regementen och alla tänkbara polisstationer för att ta reda på vart deras anhöriga fördes.

Hela tiden förgäves.

Hoppet om att finna männen, barnen och släktingarna i livet kan de inte överge. De tänker sig ofta att det är just intensiteten i deras efterforskningar som kan utgöra skillnaden mellan liv eller död.

● Om det vore mina barn..

Jag föreställer mig ett ögonblick att detta vore ett stycke landsbygd utanför Knivsta eller Ödeshög och hur det vore att leva med tanken på att mina barn i femtonårsåldern

kanske satt på något läger utanför Östersund eller uppe i Jokkmokk. Eller att de låg i någon massgrav i Troilhatte-trakten. Hur det vore att leva med alla dessa möjligheter öppna i fem år. Och samtidigt försörja den del av familjen som fanns kvar.

Och slutgiltigt är det detta generalerna i Chile aldrig kommer att klara av. Hur många ansiktslyftningar eller PR-jippon man än gör. De kommer aldrig att kunna rädda sina ansikten inför dessa kvinnor eller för de tiotusentals andra chilener som befinner sig i liknande situationer. De kommer aldrig att kunna göra upp med sitt förflutna: sina försvunna, sina massgravar, sina läger, sin tortyr.

Detta kommer att kosta dem deras huvuden. Domare kommer bli de tretton kvinnorna i X att vara. ►►►

...och deras män har »försvunnit«

Det är inte bara de tretton kvinnorna i X som är ensamma.

Under de snabba resorna här och tvärs på den chilenska landsbygden hittar vi ständigt samma sak. Liksom också vid besöken i de chilenska fattigkvarteren och kooperativen för arbetslösa: kvinnorna som lämnats ensamma, drabbade av det ekonomiska eller politiska förtrycket.

Männen har försvunnit genom krigsmaktens försorg eller tvingats utvandra till Argentina eller någon annanstans i hopp om att finna arbete.

Kvinnan är ofta kvar. Och hennes ställning i samhället förändras. Hon blir både familjeförsörjare och mor. Mannens uppgifter i hushållet blir nu också hennes.

Ledarna för bondeorganisationerna talar med förundran om detta nya slags kvinna som ofta utgör de militanta baserna i organisationernas arbete. Kvinnor som organiserar studiecirklar, arrangerar möten och ställer hårda krav på förtroendemännen.

Förtrycket i Chile har lett många kvinnor in i direkt kampsituation.

Alvaro tvingas sälja sin jordbit...

DET STILLSAMMA FÖRTRYCKET

Klockan har vridits tillbaka.

Jordreformen — som i sig bar frön till många motsättningar mellan partier och olika grupper av bönder — var på väg att genomföras i Chile. Ett par hundratusen människor hann bli delaktiga av dess frukter.

Men jordreformen existerar inte längre. Istället för att ge de många bruksrätten till jorden går juntans politik i motsatt riktning: jorden ges till dem som redan har — de stora blir större.

Redan har två och en halv miljoner hektar lämnats tillbaka till de förra ägarna. Detta innebär att cirka sjuttio tusen familjer har tvingats lämna sina hus och jordlotter och nu tvingas dra sig fram på något annat sätt i detta land där arbetstillfällena är så få.

Har de tur kan de på den ny-gamla godsägarens nåder få stanna kvar på den äga de efter lång kamp erövrat och arbeta åt samme patron som alltid. Då slipper de dra sina kärror kring vägarna.

Men urholkningen av jordreformen fortsätter. Om inte regimen störtas, kommer den inom loppet av några år att drabba ytterligare några tiotusental familjer.

Det är detta vi kan se här i X.

● Privata småbrukare

En sak var mycket viktig för kristdemokraterna vid genomförandet av jordreformen: det var att varje bonde skulle få ett papper på att han ägde sin jordlott.

Även om man samarbetade inom ett kooperativ skulle var och en äga en jordplätt inom ramen för kooperativet.

Detta var någonting som juntan mycket snabbt tog fasta på. Den jord som inte skulle återlämnas till de gamla ägarna skulle ges ut i privat ägo till ett nytt skikt av småbrukare.

Och här sitter nu bönder som Alvaro, Jorge och Fernando och är ägare av jordlotter på mellan 5 och 19 hektar.

...och godsen växer på nytt

Dom är kristdemokrater och var med om att driva fram kraven på privat äganderätt till jorden.

De fnyser nu åt resultatet av det system som de en gång stödde. De är solidariska med varandra nu i motgångens stund, men den solidariteten gäller idag politiska mål: för till någon insats att gemensamt utveckla sina jordbruk har de inte medel idag.

● Tvingas sälja

Så här är det nämligen för Alvaro:

Han sålde en chilensk typ av pumpor för avsalu och majs och annan gröda för hushållet. Nu sitter han här med fälten fulla av pumpor som det inte lönar sig att skörda. Priserna han får är så låga att arbetet inte lönar sig. Det är nämligen mellanhänder i transportapparaten in till städerna som tar ut vinsten. Och transportapparaten ägs av intressen som står de stora jordägarna nära.

Alvaro kommer alltså snart att tvingas sälja sin jord. Situationen är likartad för Fernando.

Eftersom juntan inte ger de små jordägarna några krediter eller teknisk assistens hade Jorge inte ens någon möjlighet att skaffa pengar till utsäde eftersom skörden året innan slog så fel.

Jorge äger sin jord och föder sin familj på det man kan få ut på den lilla del man brukar för hushållet. Han tillbringar sina dagar med att vandra runt militals i trakten för att söka ett dagsjobb.

Det lyckas sällan. Istället säljer man ut äodelarna i huset. Hästen och finstolarna har redan gått.

Snart går också jorden. Då tvingas man iväg.

● Gård utan jord

Naturligtvis finns jordbrukare i trakten som hjälpligt hankar sig fram. Men Jorges, Fernandos och Alvaros situation är mycket vanlig. Och det finns dom som har det värre.

Den gård vi sitter på när vi talar med de tretton kvinnorna är ett av exemplen på det.

Till denna gård hör inte ens längre någon jord. Den framtogs bebyggarna här genom domstolsbeslut året före för att återlämnas till en jordägare som är bror till en av traktens betydande militärer. Nu har bonden inte ens rätt att bo kvar i huset. Det har domstolen i en ny rättegång bestämt.

Ja, situationen i X är grotesk. Vore detta en fars skriven i Paris, vore det ett komiskt stycke.

Men detta är följderna av en planmässig ekonomisk politik som dödar: liv, skaparglädje och människors självkänsla.

Det här är ett system som alstrar utslagning, fattigdom och en kampvilja där den gamla sektoriseringen inte har en chans att överleva. Här skiljer man inte längre mellan socialister, kommunister eller kristdemokrater. Även om var och en fortfarande är sina gamla organisationer trogna.

Här är man fiender till juntan. Och här är juntans fiender eniga.

DET SVENSKA FÖRTRYCKET

Lucho heter han, den kristdemokratiska bondeledaren som visar oss runt i stora delar av X. Liksom de flesta kristdemokratiska ledare talar han mycket om sin egen person: det är mycket »jag gör» eller »jag gjorde».

Men han går ändå inte att avfärda. Han utträttat ett betydelsefullt arbete och han har mycket god kontakt med medlemmarna i det här distriktet.

Han är förbannad på IDB — den interamerikanska utvecklingsbanken — och när

han hör att Sverige blev medlem av detta i Chile ökända kreditinstitut för drygt ett år sedan skakar han besviket på huvudet.

— Det är helt otroligt att ett land som Sverige kan stödja just ett av de USA-styrda organ som tillhör de främsta påhejarna till den jordbrukspolitik ni kan se verkningarna av här i X. Av de mer än 200 miljoner dollar som IDB har lånat till det chilenska jordbruket, så har alltihopa gått till de stora fiskarna. Varken vi eller någon av de andra bondeorganisationerna som tar tillvara de smås intressen, har fått ett rött öre av dessa pengar.

Även ledningen för socialistpartiet inom Chile kritiserar senare mycket hårt Sveriges deltagande i IDB. Partiet är mycket skarpt i sina ordalag. Att stödja IDB idag, är att stödja juntan i Chile, menar man.

Sverige borde förbättra sina kontakter med massrörelserna i Chile och dra sig ur IDB omedelbart, tycker Lucho.

Han pekar ut över fälten i en rörelse som frågar: eller vad säger du?

Peter Torbjörnsson

CARTER: EN

President Carter — visst, honom var vi snabbt på det klara med. Rätt löjlig tyckte vi han var, när han tog till moraliska brösttoner i utrikespolitiken. Hans vackra tal om mänskliga rättigheter genomskådade vi lätt. Det handlade ju bara om att vinna poäng mot stormaktsrivalen Sovjet.

När Carter sedan snackade om större jämställdhet för u-länderna — ja, då såg vi ju, att han bara var ett verktyg för kapitalets nya international, den Rockefelleriska s.k. »Trilateralen». Inte föll vi för löftena, att Carteradministrationen särskilt skulle bekymra sig om Latinamerikas förtryckta folk. Eller gjorde vi?

I Latinamerika har i alla fall de regerande militärerna börjat skruva på sig. De klagar, ironiskt nog, över USAs inblandning i deras inre angelägenheter. Det är ett sällsamt skädespel. Moralens väktare i Washington har oväntat upphöjts till skyddsängel för de förföljda, både i Buenos Aires och i Santiago de Chile. I stället för de sedvanliga plakaten med »Yankee, go home», möts Carters sändebud med folkliga leverop. Både den politiska oppositionen och folkets breda lager knyter nu samma förhoppningar till Carters »moralpolitik», som de förut knöt till Roosevelts »goda grannarpolitik» och till Kennedys »Framstegsallians».

Propagandan kring Carterpolitiken har alltså varit framgångsrik, allt medan USAs nuvarande Latinamerikapolitik är lätt förvirrande i norra Latinamerika får de folkvalda presidenterna en handtryckning för sin goda förmåga att

vidmakthålla demokratin — i södra Latinamerika får de egenmäktiga generalerna en klapp på axeln för sin goda vilja att återupprätta demokratin. Ena stunden framhåller Carter demokratin Venezuela som ett föredöme för övriga Latinamerika, nästa stund åker han på besök till Brasilien på årsdagen av militärdiktaturens införande 1964. I offentliga framträdanden fördömer presidenten de chilenska och de argentinska övergreppen mot de mänskliga rättigheterna, i kongressen avstyr han alla förslag om att ytterligare inskränka på allt vidare bistånd till dessa och liknande diktaturer.

● Då härsknade generalerna

Carteradministrationen låtsas ligga lågt i förhållande till Latinamerika. Men aldrig tidigare har de diplomatiska förbindelserna mellan USA och Latinamerika varit så intensiva som nu. Carters sändebud — inte bara diplomater utan ministrar och t.o.m. Carters egen fru — far som skottspolar mellan Latinamerikas huvudstäder. Själv har han på ett år hunnit träffa många fler statschefer och latinamerikanska politiker än vad Nixon och Kissinger hann med på hela sin tid.

Ett tag verkade det som om Carteradministrationen skulle få det svårt att komma överens med militärjuntorna i södra Latinamerika. Särskilt i Buenos Aires, Montevideo och Santiago härsknade generalerna till ordentligt, när de i början av 1977 drabbades av kongressens beslut om att strypa USAs militära bistånd till länder, där de mänskliga rättigheterna inte respekteras. Men då skickade Carter dit UD-sekreteraren Todman för att släta över och förklara den nya politiken. (Genant nog visade Todman allt för stor förståelse för diktatorernas problem, så 1978 blev Carter tvungen att förflytta honom till nya uppgifter som ambasadör i Spanien).

● Demokratisering i etapper

Carteradministrationen vill inte bryta med Latinamerikas gorillaregeringar — bara uppmuntra dem till ett samförstånd med lämpliga grupper inom den civila oppositionen. Carters sändebud får fungera som förlikningsmän mellan regerande militärer och borgerliga politiker. Därför drar sig Carters regering inte heller för att odla kontakterna med olika exilpolitiker, t.ex. den chilenske socialisten Almeyda

och den brasilianske socialdemokraten Brizola. Nu senast tog man t.o.m. emot besök av representanter för Argentinas kommunistparti. Genom att på så sätt spela rollen av medlare får USA alla möjligheter att driva fram en samförstånds lösning i Latinamerika i enlighet med sina egna intressen. Redan nu rullar det fram en »demokratiseringsväg» i södra

HELIG FAN

Latinamerika, var och varannan general talar om att på sikt lämna över regeringsmakten till civila krafter.

Det finns ett klart mönster i den pågående »demokratiseringen». Det är nämligen bara i de länder, där militären redan har ett gediget borgerligt stöd, som man förverkligar löftena om en övergång till ci-

vilt styre. Det är t.ex. fallet i Bolivia och Ecuador, där man nu i juli genomfört presidentval

I Peru är samförståndet mellan militär och borgerlighet mer osäkert, så där får demokratiseringen gå i etapper: i juni i år hölls alltså allmänna val till en grundlagsförsamling som till 1980 skall lägga fast reglerna för ett civilt styre – givetvis blev det majoritet för högerpartierna. Men i sådana länder som Argentina, Uruguay och Chile,

där militären än så länge har otillräckligt civilt stöd, får politikerna vänta – där innebär juntornas tal om demokratisering en inbjudan till de borgerliga partierna om att kohandla kring ett framtida maktskifte. Och i Brasilien där fungerar sedan flera år ett regeringssystem, som nu verkar bli mönster för hela kontinenten: ett tvåpartisystem med ett lydigt majoritetsparti och ett undergivet oppositionsparti och med en egenmäktigt president, som (mer eller mindre öppet) utses av krigsmakten. Allt med USAs goda minne.

● Cuba inringas på nytt

När Carter började regera, talade han också om att normalisera USAs förbindelser med Cuba. Men i praktiken lade han i stället ned all möda på att förbättra förhållandena till de övriga länderna i det karibiska området. President Lopez Portillo från Mexico och president Perez från Venezuela mottogs med stor hjärtlighet i Vita Huset och deras hemländer utpekades som goda exempel på fungerande demokratier. Jamaica och Guayana erbjöds lån och bistånd med oväntad frikostighet. General Torrijos i Panama fick sitt länge eftertraktade kanalavtal. Och vid årets presidentval i Dominikanska republiken ställde USA upp till förmån för den socialdemokratiska oppositionen mot den åldrade diktatorn Balaguer (som USA hållit under armarna allt sedan interventionen 1965). Därmed håller Cuba på att inringas på nytt: ju mer USA återförsäkrar sitt inflytande i det karibiska området, desto oförsonligare blir inställningen mot Cuba. Carter faller in i tongångar, som känns igen från tidigare, när han rasar över Cubas inblandning i Afrika.

● Stabilisera högervidningen!

Carter och hans rådgivare vet nog vad de gör. Snabbt in-

såg de, att förhållandena i dagens Latinamerika kräver en »flexibel» politik. Det underströk Carter med all tydlighet inför OAS generalförsamling redan förra året. Enligt den politiken skall USA inte längre behandla Latinamerika som ett block, utan hellre komma överens med varje land för sig.

I praktiken innebär denna »flexibla politik» inget annat än, att USA håller sig väl med den reformistiska borgerligheten, som regerar i norra Latinamerika, och aktar sig för att stöta sig med den reaktionära borgerligheten, som styr i södra Latinamerika. Å ena sidan gäller det att stoppa en tänkbar vänstervridning, särskilt i det karibiska området – å andra sidan gäller det att stabilisera en uppnädd högervidning, framför allt i Cono Sur (= Sydstruten, d.v.s. kontinentens sydligare länder).

Inte så att Carter driver en offensiv politik i Latinamerika. Det har han alldeles för många problem på hemmaplan för att kunna göra. Men vi behöver inte tvivla på att Carter arbetar för en »demokratisering» i Latinamerika – både han och de ledande militärerna har insett, att ett vidmakthållande av terrordiktaturerna ställer sig alltför kostsamt, både ekonomiskt och politiskt. Vi behöver inte heller tvivla på att det blir en USA-vänlig borgerlighet, som kommer att gynnas av den påbörjade demokratiseringen – vänstern är allt för sönderslagen och otillräckligt förberedd för att göra sig gällande vid allmänna val. Behöver det upprepas, att Carterpolitiken till syvende och sist inte syftar till annat än att garantera storkapitalet fri rörelsefrihet?

Björn Feuer

Trots Carters »mänsklighet»:

Chile rustar m

Medan folket i Chile svälter fortsätter generalerna att rusta. Strömmen av vapen från USA har inte stoppats trots att kongressen röstade igenom ett förbud mot militär hjälp och vapenförsäljning till Chile 1976. Kryphälen är tillräckligt många och vida för att vapenförsäljningen obehindrat ska kunna fortsätta.

Näst störst bland Chiles vapenleverantörer är Israel som utan skrupler säljer vapen till länder som andra bojkottar – både vapen som de tillverkar själva och vapen från andra länder som inte öppet vill sälja till Chile.

Västtyskland säljer helikoptrar till den chilenska polisen och planerar troligen att hjälpa Chile att bli en kärnvapennation på samma sätt som de hjälpt Brasilien.

Att generalerna i Chile satsar statens pengar på vapen istället för social upprustning har flera skäl. Dels rädslan för kommande stridigheter med motståndsrörelser, men också den allmänna kapprustningen i Latinamerika. Både Brasilien och Argentina står på gränsen till att bli kärnvapenstater. Och med Argentina har Chile gränstvister liksom med Peru.

När juntan tog över makten 1973 bestod den chilenska krigsmakten av 47 000 man. Nu är de väpnade styrkorna mer än dubbelt så stora. Uppgifterna om hur många stridsflygplan, helikoptrar, kryssare, ubåtar, patrullbåtar m.m. Chile har köpt sedan kuppen varierar. Men en grov uppskattning är att man köpt eller beställt över 200 flygplan och helikoptrar – helikoptrar är speciellt användbara vid gerillabekämpning – och att

flottan fördubblats från 18 båtar och u-båtar 1973 till omkring 40 nu.

Chile har inte någon egen vapenindustri av betydelse, utan all militär utrustning köps utifrån. Detta trots att det höjts starka protester mot vapenförsäljning till Chile. I Storbritannien gick arbetarna vid Rolls Royce i strejk när de skulle leverera reservdelar till chilenska flygplan. Likaså gjorde varvsarbetarna som bygger u-båtar i Glasgow, för att förhindra att de två Oberon-u-båtarna som beställts av Chile-juntan skulle bli färdigbyggda. Men det chilenska

flygvapnet fick sina reservdelar och en av de två u-båtarna har levererats.

● Lag inget hinder

USA som var restriktiva med vapenförsäljning till Chile under Allende-epoken – 1973 sålde de vapen till Chile för 75 miljoner kronor – ökade sin försäljning kraftigt när juntan tagit över makten. 1974 var den amerikanska vapenexporten till Chile uppe i 340 miljoner kronor. Senator Edward Kennedy kämpade mot vapenexporten till Chile och 1976 tog kongressen ett beslut att förbjuda vapenförsäljning och militärt stöd till Chile »Paragraf 406 i lagen om vapenexportkontroll 1976».

ed USA:s hjälp

Källor:

The Nation April 29, 1978.

Tysklandsgruppen, Lund 78-04-28.

Latinamerika Nachrichten, 22.12.77.

Myrdal: Spelet om nedrustningen.

SIPRI:s årsböcker och klipparkiv.

Lagen trädde i kraft 30 juni 1976.

Under 1977 såldes vapen till Chile från USA för 256 miljoner kronor. Allt tyder på att vapenexporten i år kommer att bli lika stor. Att flödet av vapen inte på något sätt minskat trots förbudet beror på att alla vapen som beställts och betalats före lagen trädde i kraft inte omfattas av den.

Men det innebär inte alls att vapenförsäljningen upphör när de beställda vapnen levererats. Militär utrustning som kan ha civil användning omfattas nämligen inte av lagen. Dit hör till exempel militära transportplan, jaktgevär, polisutrustning. Den typen av varor kontrolleras inte av inrikesdepartementet utan av handelsdepartementet som inte

har någon paragraf 406.

Ytterligare ett kryphål är att sälja militär utrustning till ett annat land som i sin tur säljer vidare till Chile. Så har t.ex. stridsflygplan tillverkade i Brasilien kunnat förses med motorer tillverkade i USA.

För att underlätta för de vapentillverkare som inte hittat kryphålen ställer försvarsdepartementet upp med råd hur de ska avmilitarisera den utrustning de vill sälja till Chile. Typiskt militär radarutrustning har på så vis omklassificerats och kunnat säljas via handelsdepartementet utan att tillverkaren ens bytte beteckning på flygradarutrustningen.

● Kärnvapen i Chile?

En viktig fråga är om och när Chile tänker skaffa sig

kärnvapen. Enligt SIPRI¹⁾ så räknas Chile ännu inte till de potentiella kärnvapennationerna. Men det finns tecken som tyder på att Chile också kommer att hamna i den kategorin. Chile har kärnkraftverk. Två stycken i Santiago – ett byggdes för fem år sedan det andra för ett år sedan. Chile har stora uranfyndigheter i norra delarna av landet. Vad som behövs är tekniska kunskaper. Brasilien har ett samarbete med Västtyskland när det gäller kärnkraft och kunskaper om kärnvapentillverkning. I utbyte får Västtyskland del i Brasilens stora uranfyndigheter.

Västtyskland har kärnkraftsamarbete med 32 nationer och försöker täcka sitt eget uranbehov genom delaktighet i utländska uranfyndigheter. I höstas besökte två västtyska geologer och en bergsingenjör norra Chile, där det finns uran, för att leta efter mineraltillgångar för framtida investeringar av tyska företag.

Att det var uran de letade efter sades inte rent ut, men det är sannolikt, eftersom västtyskar letar efter uran i en rad andra länder bl.a. Algeriet.

Kanske hade Franz Josef Strauss besök i Chile i höstas tillsammans med en rad västtyska politiker och industri-pampar också ett samband med eventuella planer på kärnkraft/kärnvapensamarbete mellan Chile och Västtyskland. Strauss har tidigare varit försvarsminister och har goda kontakter med den västtyska kärnvapenindustrin.

1967 slöts ett avtal mellan latinamerikanska stater för att förbjuda kärnvapen i Latinamerika – Tlatelolcoavtalet. Fyra länder godkände inte avtalet: Cuba, Argentina, Brasilien och Chile...

Anne-Marie Svedin

¹⁾ SIPRI = Svenska fredsforskningsinstitutet

»Socialistmarseljäsen» är hämtad ur ett kapitel i »Chile inför krigsrätt», en nyutkommen debutbok av chilenen Carlos Bongcam (Rabén & Sjögrens förlag). Bongcam var aktiv medlem i socialistpartiet när militärkuppen i Chile kom 1973. Han lyckades blla sig gomod undan terrorn fram till juli 1974 då han fick hjälp att lämna landet. Idag lever han som politisk flykting i Sverige.

»Chile inför krigsrätt» skildrar hur Juanito Bassay, lantarbetare och gräsrotsaktivist inom socialistpartiet blir en av de första offren för den nya regimens terror. Han misstänks leda en gerilla i Chiles södra bergstrakter och militären försöker pressa bekan- nelser ur honom och andra. När vi kommer in i handlingen vallar militären Juanito i de förmodade gerillatrakterna. De träffar på gamlingen Don José, som utsätts för förhör av Korpral Colipán.

Colipán går fram till Juanito, som tydligt har hört hela samtalet och slår honom över munnen och spräcker hans överläpp och skriker: — Din usling! Hur kan du säga att du inte har haft några vapen eller några gerillasoldater? Gubben här säger att du kom hit med vapen och att du gömde dem längre upp i skogen.

— Det är lögn! Jag har inte kört hit med vapen!

— Din olycka! Ska du neka, va? Vi ska nog plocka fjädrarna av dig.

Hela den samlade irritationen från den långa marschen tas nu ut på Juanito. Officerarna och soldaterna misshandlar ho-

Colipán blir rasande och ger honom en karate-spark i bröstet så att han faller omkull och de fortsätter att sparka honom liggande. En spark i ansiktet krossar hans näsa och mun och ena örat börjar blöda och han svimmar. Under tiden härjar soldaterna bland Don José's ägodelar och vänder upp och ned på allt och sprider alla hans husgeråd runt på marken. De krossar hans två enda tallrikar och hans öronlösa mate-kopp. Slutligen lämnar de hyddan ätande på de remsor av torkat kött som hängt över spisen. Det är allt de hittar.

Juanito återfår medvetandet när en lång kraftig tandlös soldat kommer fram till honom med en glödande trädgren. Han bränner honom på händerna och skriker hysteriskt: — Vi ska peta ut ögonen på dig med den här grenen!

— Jag kan inga sånger!

— Men kommer du inte ihåg en enda militärsång? envisas han som vill göra sig lustig.

— Nej, jag minns inte, det var länge sen jag gjorde militärtjänsten.

— Men UP-fronten hade ju så vackra sånger, kan du inte komma ihåg en enda? hånar honom löjtnanten.

Soldaterna skrattar åt officerens tilltag och Juanito blir arg. Han bestämmer sig för att visa dem att de inte har knäckt honom. Han börjar sjunga Socialistmarseljäsen, samtidigt som han börjar gå mot Don José's hus.

*Mot en skamlig nutid
stiger redan socialismen fram ...*

SOCIALISTMARSELJÄSEN

nom med sina gevärskolvar tills han sjunker till marken, där de fortsätter att sparka honom utan misskund. De binder honom vid ett femtio meter långt rep och släpar honom under hugg och slag bort till branten bakom Don José's hus. Längs den nästan lodräta branten går en stig, väl intrampad i jorden, nästan som en trappa. Den går till det lilla vattenfallet där den gamle hämtar sitt dricks- och kokvatten, stolt över att ha bergets renaste källa. De driver Juanito utför branten med sina gevärskolvar och slår omkull honom varje gång han vill resa sig. Sedan beordrar Colipán att han ska färas upp med det långa repet och han blir släpad uppför jordbranten. När han kommer upp till kanten, mörbultad och jor- dig, skriker Colipán:

— Bra jobb, pojkar, vi gör om det!

De gör om hela manövern och när de sedan ställer honom på benen blir det svart för hans ögon och benen vill inte bära honom. Colipán ställer sig framför honom i stridsställning.

— Ta för dig! Precis som du har lärt dig på Kuba, ditt arsele.

— Jag har aldrig varit på Kuba. Juanito faller nästan omkull. Jag är inte rädd. Jag har inte mera att säga.

— Gör det då, era stackare! Ni är en beväpnad trupp soldater och ni vågar inte mörda mig. Gör det då!

Soldaterna kan inte kontrollera sin ilska utan stoppar in den glödande grenen i munnen på Juanito och skriker: — Håll käften, din skithög!

Han bränner Juanito i munnen igen och springer sen bort för att rapportera för Colipán vad Juanito har sagt. Colipán kommer genast.

— Jaså, du vill dö, Juanito?

— Utför era order, var inte rädda. Ni behöver inte tortera mig som ni gör!

Men de bryr sig inte om honom utan lämnar honom liggande. Juanito ser hur himlen förvandlas till ett stort svart hål och han blundar. När han öppnar ögonen igen lutar sig träden över honom som vass i en storm och allting snurrar runt, fortare och fortare. Det känns som om han föll ned i en djup brunn och han blundar igen.

Officerarna kommer fram och sneglar på fången medan Colipán informerar dem om vad som hänt. En av dem får för sig att skämta med Juanito och befaller honom att sjunga en sång.

(Han kan inte få fram orden i början, eftersom hans mun är uppsvullen av alla slag och brännsår. Hans ansträngningar öppnar såren och han börjar blöda, men han bryr sig inte om det utan fortsätter sjunga.)

... vår räddning, vår verklighet, vår befrielse

*som har sanningen till prøvosten
som har sanningen till prøvosten*

(Soldaterna ser förvånat på honom, de vågar inte tysta honom utan går bakom honom och han går i spetsen, sjungande.)

Med blod ska vi lämna

vårt växande och segrande spår i historien

*Partiet ska ge dem som kämpar
ett värdigt exempel i striden mot
det onda*

(Nu känns det precis som om alla hans kamrater i ungdomsförbundet i Riachuelo sjunger med honom och han höjer rösten.)

Kämpa, socialister

var beslutna att vinna

*Strid med glöd ända till segern
för vår revolution*

(Nu är han framme vid slät mark utan några nedfallna trädstammar och han går hela tiden i spetsen för truppen och han höjer rösten ännu mera och lyfter sin högra arm med knuten näve och markerar rytmen.)

Leve arbetarklassen och socialismen
som befriar oss
Vi är ärliga och rakryggade kämpar
som lovar att aldrig svika
som lovar att aldrig svika
Vi ska stärka vår socialistiska övertygelse
det är vår plikt att ständigt bekämpa
imperialismens bläckfisk
som vill uppsluka alla folk

(Juanito går mot Don Josés stuga och både den gamle och Segundo ser honom komma sjungande i spetsen för truppen. Det är varken mer eller mindre än socialistpartiets sång! Segundo vill sjunga med sin partikamrat och hans ögon fylls av tårar, han öppnar munnen men får inte fram ett ljud. Han snyftar. Juanito sjunger ännu kraftigare och markerar versraderna, som för honom är en utmaning.)

Kämpa socialister

var beslutna att segra

(Segundo gråter öppet, det är omöjligt för honom att hålla sina känslor tillbaka. Också gamle Don José gråter. Juanito fortsätter med en röst som håller på att spräckas.)

Kämpa med glöd och handlingskraft

tills vår revolution har segrat ...

(han tystnar, själv i tårar.)

En bedövande tystnad inträder. Karabinjärerna som bevakar stugan går undan och tittar åt ett annat håll. Flera soldater fäller tårar utan att kunna hejda sig. Officerarna tiger och tittar ned i marken eller mot skogen och en av dem tänker en cigarett.

Det går en lång stund.

– Du är verkligen modig. Det finns få som du, säger majoren till Juanito. Orden kommer av sig själva. Han känner behov av att korrigera sig och lägger till:
– I alla händelser ska du dö.

– Vi ska alla dö, svarar Juanito och ser honom rakt i ansiktet.

Majoren känner sig generad och det samma gör de flesta av soldaterna, som

inte kan förstå hur den lille, misshandlade krigsfånge kan ha försatt dem i en sådan situation.

– Jag vill dricka, säger Juanito och tar ett steg mot Don Josés stuga.

Majoren gör en jakande gest och säger kort: – Tvätta er i ansiktet!

Juanito går in i stugan och dricker ur muggen med vatten som den gamle räcker fram. Sen tvättar han av sina såriga och brända händer i ett tvättfat av aluminium som har undgått den tidigare förödelsen. Han byter vatten och tvättar sig i ansiktet. Innan han går ut tar han farväl av sin gamle kompanjon med en kraftig omfamning.

– Var bara lugn, Don José, säger han.

Den gamle ser med ömhet på honom och säger med beundran: – Farväl, Don Juanito.

Den gamle sitter rörd kvar och tänker för sig själv att soldaterna kommer att döda Juanito. □

ARSELJÄSEN

• Före rättegången. Demonstranterna sammanträder med sin advokat utanför Sollentuna tingsrätt. Foto: George Lennox.

• Provokationen på Arlanda fortsatte i rättssalen

70 dagsböter för att ha sparkat en polis i baken, 40 dagsböter för att ha lagt armarna runt en meddemonstrant som polisen förde bort, 10 dagsböter för att ha lagt sig på golvet och krängt med kroppen när polisen vill att man ska gå med, 10 dagsböter för att lägga sig på marken med armarna under kroppen så att det blir svårt för polisen att få något grepp.

Det blev resultatet av polisernas brutala ingripande mot demonstranterna på Arlanda 1 oktober, då Hector Jeldres felaktigt avvisades.

Rättegången i Sollentuna Tingsrätt blev ändå en enda stor anklagelse mot polisens agerande.

– 4–5 poliser grep mig. En bröt min handled, när de tog upp mig till polislokalerna så fick jag ligga ner i rulltrappan som är av järn. Poliserna kallade mig djävla kommunist och svartskalle, berättade en av de åtalade chilienarna.

– En polisman tog stryptag på mig bakifrån. Jag började skrika och försökte ta undan hans armar. Jag fick ett karateslag mot ryggen och någon bröt upp mina armar bakåt och satte på mig handbojor. När vi kom upp till polisarresten tog en polis tag i mitt hår och sade att han skulle öppna

dörren med mitt huvud, berättade den andre åtalade chilienaren.

Domaren avbröt honom och sa att det inte gällde åtal mot poliserna för misshandel.

– När vi kom upp på polisstationen kastade den manliga polisen in mig i väggen så jag slog i huvudet, den kvinnliga polisen som också var med sa åt honom att vara försiktigare, berättade den 22-åriga kvinna som dömdes för att ha sparkat en polisman i baken.

Så fortsatte de berättelserna om hur polisen med våld försökte avbryta en demonstration, hur chockade och rädda demonstranterna blev.

Men rätten lyssnade bara på polisen.

Egentligen en alldeles onödig rättegång. Om poliserna bara hade lyssnat på vad som sades i megafonen de till varje pris ville lägga beslag på så hade de vetat att de inte behövde ingripa. Megafonen användes bara för att tala om att nu var demonstrationen slut.

Hjälp oss betala demonstranternas böter! Postgiro till Chilekommitténs bötesfond: 70 90 40 – 0.

• Västerås kommun: »Olagligt att bojkotta Chile»

En vpk-motion om att Västerås kommun skulle bojkotta chilenska varor avslogs med motiveringen att ett sådant bojkottbeslut skulle vara olagligt. Vpk-ledamoten tilläts inte ens tala för sin motion.

Det är märkligt hur lagen tas till för att urskulda likgiltighet och bekvämlighet. Om västerås politikernas tolkning är riktig, vet Chilebulletinen flera kommuner som – gudskelov – har fullmäktigebeslut på olagliga bojkottaktioner. Men sanningen är nog den att Västerås kommunfullmäktige läser kommunlagen som fan läser bibeln.

VLT

• Moderaterna kämpar för demokratin

Fria moderata studentförbundet har föreslagit att de borgerliga partierna i Sverige ska samarbeta med kristdemokraterna i Chile.

– Unidad Popular (den störtade folkfronten) kommer inte att lyckas ge Chile demokratin tillbaka. De representerar den förra regeringens misslyckande, sa FMS.

– Det enda realistiska demokratiska alternativet till Pinochet är det kristdemokratiska partiet, menar förbundet.

Att Unidad Popular en gång kom till makten i demokratiska val tycks inte bekymra FMS.

TT

• SIDA rekryterar till Brasilien, Chile

SIDA, vårt internationella biståndsorgan, ägnar sig numera åt att rekrytera experter till Brasiliens kärnkraftsindustri och till uranletning i Chile. Det sker i annonsbladet 'Lediga uppdrag inom SIDA och FN' nummer 9/78.

– Många av oss tycker inte om det här, säger Gösta Eriksson, byråchef på SIDA. Men det finns en överenskommelse mellan oss och FN om att vi ska hjälpa till med rekryteringen av experter. SIDA har inga projekt i något av länderna. Det är en form av passiv rekrytering. Vi gör inget mer än att sätta in annonserna i 'Lediga uppdrag'.

Enligt Anders Oljelund på Utrikesdepartementets u-avdelning finns inget bindande avtal som tvingar SIDA att ställa upp på rekrytering av det här slaget. Men...

– Så länge vi är med i FN får vi finna oss i att svenska pengar går till projekt vi ogillar. På samma sätt är det med annonserna. Ställer vi upp på internationellt samarbete så får vi också ställa upp på sånt vi i andra sammanhang tar direkt avstånd ifrån. Vi får försöka påverka FN inifrån.

Eftersom vi skickar pengar till olika FN-organ måste vi alltså gå med på att rekrytera folk till den brasilianska juntans kärnkraftsprogram. Som bland annat innebär att Brasilien får tillgång till plutonium och kan bygga upp ett eget kärnvapen. Logiken svindlar.

När vi dessutom av en tjänsteman på SIDA får höra att 'de allra värsta annonserna som dom om jobb i Uganda får slinka ner i papperskorgen', ja då går det riktigt runt i huvudet på en.

Källor: Lediga uppdrag inom SIDA och FN nummer 9 1978, Proletären nummer 36, 31/5 – 2/6 1978

● Oxfileköttbullar á la Brasil

Det är inte ofta vi kan läsa om svenska företags verksamhet i Latinamerika i svensk press. Det finns dock ett lysande undantag, nämligen Dagens Industri som i nästan varje nummer presenterar något svenskt företag i Latinamerika.

I nr 30/78 låter man Theo Dietz, VD för Atlas Copco i Brasilien, komma till tals. För oss på Chilebulletinen som trodde oss veta att fackföreningarna är »gula», att fackföreningsledarna tillsätts av myndigheterna och inte genom demokratiska val, att strejker och förhandlingar är förbjudna, att reallönerna i dag är lägre än på 50-talet, att utslagningen och förtrycket av arbetarklassen ökar under den nuvarande diktaturen osv blev Theo Dietz beskrivning av förhållandena en chockerande läsning.

Vi saxar ur artikeln:

»Facket spelar inte alls sam-

ma roll i Brasilien som i Sverige. Hos Atlas Copco Industrial är bara ca fem procent fackligt organiserade. Lusten bland arbetarna att organisera sig är inte särskilt stark. De menar att de har det ganska bra, och förstår inte riktigt vad som skulle bli bättre med en fackförening, säger Theo Dietz.»

»Theo Dietz har intrycket att löntagarna på senare tid snarast fått överkompensation för inflationen — de tycks relativt sett, ha fått mer pengar att röra sig med, vilket naturligtvis ytterligare späder på den snabba inflationen.»

»Skillnaden i levnadsstandard mellan svenska och brasilianska löntagare är inte så stor som löneskillnaden kan ge intryck av påpekar också Theo Dietz ... Som ett exempel på de låga matpriserna nämner han att oxfile i Brasilien kostar ca 20 kr kilot —

mindre än en tredjedel av det svenska priset.

De låga köttpriserna i Brasilien ... har gett svenska familjer i Sao Paulo-området uppslag till en delikatess som hjälper dem att upprätthålla kontakt med hemlandets matkultur: Köttbullar gjorda på oxfile. Det lär smaka alldeles utmärkt.

Brasilianerna har förstås andra vanor, men i ett avseende är de lika svenskar: även i vanliga inkomslägen håller man sig gärna med bil, säger Theo Dietz.»

Efter den här informationen är det inte utan att vi sneglar lite avundsjukt på de brasilianska arbetarna som både har råd att hålla sig med bil och äter oxfile och dessutom kan strunta i att gå med i facket därför att dom helt enkelt inte har lust.

Dagens Industri 30/78

Imperialismen rullar vidare

Den amerikanska koncernen Goodyear har köpt Chiles största däckfabrik Corfo för 34 miljoner dollar. Fabriken som förutom bil- och bussdäck även tillverkar bilbatterier, kommer hädanefter att drivas av ett nytt dotterbolag vid namn Goodyear de Chile.

Därmed har imperialistiska Goodyear rullat vidare över den latinamerikanska kontinenten. Tidigare har koncernen fabriker i Brasilien, Argentina, Colombia, Venezuela, Guatemala, Peru och Mexiko.

TT

RÄTTELSE

I förra numret av Chilebulletinen (nr 2-3 om Argentina) påstods felaktigt att Sovjet skulle vara den största köparen av argentinska varor. I själva verket kommer USSR först på femte plats bland Argentinas exportländer enligt IMF:s statistik för 1976, och inte ens det enligt den argentinska ambassadens statistik för de första 11 månaderna 1977.

Däremot var Sovjet 1976 den största köparen av argentinskt vete och 1977 av argentinsk ull (Latin America Report). Båda varorna tillhör Argentinas främsta exportvaror.

Kina håller nu på att ta över Sovjets roll som ledande importör av Argentinas vete. Ett färskt kontrakt på 375 miljoner dollar säkrar tre års export av sammanlagt tre miljoner ton argentinsk vete till Kina.

Chilejuntans svenske idol

Chilegram — militärjuntans propagandatidskrift som sprids via ambassaderna utomlands har nu hittat en svensk värd beundran. Den publicerar ett klipp från Nya Wermlandstidningen där man kan läsa följande:

»Låt oss till en början konstatera, att han skriver i Svenska Dagbladet (inte t.ex. i Aftonbladet eller i DN). Varför tar man emot honom? Därför att han har viktiga saker att komma med, som inte passar i heller halv kommunistiska tidningar.»

»Han säger att »Sovjetunionen nu också börjar ställa territoriella krav på oss i Östersjön» att Ryssland är en stat som nu hotar oss precis som det fascistiska Tyskland hotade oss 1937.»

»De ryska anspråken på hegemoni måste slås tillbaka. Kreml rustar för världskrig.»

Som slutkläm ger Nya Wermlandstidningen följande omvärde om denna »beundransvärde» svensk:

»Och vad man än kan säga

om honom — han är kunskapsrik, han ser med egna ögon. Och han är modig som ett lejon.»

Artikeln är signerad Sven Stolpe. Och rubriken lyder: »Den nye Jan Myrdal». Där ser man vilka idoler generalerna i Santiago har ...

Chilegram nr 35

"Jag var mannen i kåpan"

En avhoppad socialist som gått juntans ärenden och pekat ut vänsterfolk för hemliga polisens bödlar.

En man som haft direkt kontakt med flera s.k. »försvunna fångar» så sent som förra året.

En agent som kunnat berätta om juntans spionnät i bl.a. Sverige.

Mannen i kåpan.

Nu kan Chilebulletinen publicera vad hans samvete till sist tvang honom att avslöja. Sanningar som kostade honom livet.

• »Mannen i kåpan» — mannen som pekade ut vänsterfolk för juntabödlarna på Nationalstadion efter kuppen. Nu har han trätt fram och avslöjat sin roll.

I augusti förra året kom Juan Munoz Alarcón till den katolska kyrkans hjälpporganisation Vicarian i Santiago och gav en berättelse som spelades in på band.

Han sa sig frukta för sitt liv för det han avslöjade. I oktober hittades han illgästucken. Den undersökning som sattes igång för att utreda mordet lades ner efter en tid utan att ha kommit fram till något.

Detta var Munoz berättelse:

Han var f.d. ledare i Socialistpartiet, f.d. medlem av Ungsocialisternas Centralkommitté, hade en hög post inom CUT (chilenska LO) och var medlem av Confederación Nacional del Cobre (ung. koppararbetarförbundet).

Några månader före militärkuppen uteslöts han ur Socialistpartiet och gick senare i tjänst hos den hemliga polisen DINA, numera CNI.

Han deltog aktivt med att peka ut vänstersympatisörer, bland annat på Nationalstadion där juntan samlade sina fångar direkt efter kuppen. Munoz var vid dessa tillfällen alltid maskerad och blev känd under namnet »Mannen med den bruna kåpan». Han deltog också i husunderökningar hos kända vänsterpolitiker.

Munoz berättar hur han utbildades till DINA-agent av tysk-chilenare i »Colonia Dignidad», det ökända centrat för tortyrexperiment i Chile. Denna utbildning bestod i

- Förhörsteknik
- Spionteknik
- Undersökningsteknik
- Tortyrteknik
- Elimineringsteknik av personer.

Bland de namn Munoz nämner på bandet finns Alvaro Pulga (juntans handelschef), Jorge Shilling Rojas (samordnare vid TV:s kanal 9 vid Chiles universitet), Zalaquett

(personalchef vid tidningen El cronista) och Anibal Maturana (chef för skatteverket).

Vidare säger Munoz att James Young Brighton vid USA:s ambassad i Santiago och ambassadörens sekreterare Sheila Surelocum är chefer för CIA i Chile.

Träffat »försvunna»

Om de »försvunna fångarna» berättar Munoz att han haft direkt kontakt med flera av dem: en del finns i »Colonia Dignidad», bl.a. 112 ledare för olika vänsterpartier, och i Santiago finns ca 145 försvunna, men han uppger inte var.

Av dem Munoz såg i livet så sent som i juni 1977 minns han namnen på 81 stycken. Några av de mest kända är Carlos Lorca, Bautista van Schouwen och Isidoro Pizarro.

Resten skulle enligt Munoz vara döda, mördade i Peldihue av DINA-folk under ledning av Fernando Cruzat som har sitt kontor på Ahumadagatan 312, 6 tr. i Santiago.

Munoz berättar om ett av sätten att eliminera fångar:

Efter att personen arresterats torteras han, flyttas mellan olika fängelser och förs sedan över gränsen till Argentina. Hans utresa registreras. Han förs därefter tillbaka till Chile utan att registreras och skjuts sedan på någon avrättningsplats. På så sätt har regeringen »legal» information till hands då hans anhöriga med hjälp av Vicarian gör efterforskningar efter honom.

Ett annat sätt är att en DINA-agent reser utomlands på fängens identitetshandlingar, och fången mördas under tiden.

Sverige agentcentrum

Om DINAs arbete utomlands säger Munoz att Venezuela, Colombia, Frankrike, Sverige och Italien betraktas som centra för att skaffa information om exilechilenare och deras verksamhet samt som samarbetscentra med andra grupper som stöder den chilenska militärjuntan.

Källor. Lateinamerika Nachrichten, L'Unita

Skicka in talongen till Chilekommittén, Bryggargatan 4, 3 tr, 111 21 Stockholm, så kontaktas du av närmaste lokalkommitté.

Jag är intresserad av att:

...komma i kontakt med en lokalkommitté

...vara med i en studiecirkel om Chile

Namn.....